

COMMUNICARE!

Burgerparticipatie en zelfsturing gemeenschappelijk maken.

Evaluatienotitie zelfsturing Gulpen-Wittern

COMMUNICARE¹!

¹ Latijns voor gemeenschappelijk maken

Colofon

Dit is een uitgave van de Gezamenlijke Kernen Gulpen-Wittem. De recente evaluaties van de kernoverleggen en bewonersnetwerken binnen de gemeente Gulpen-Wittem vormen het hart en het vertrekpunt van deze notitie. Het betreft een eenmalige oplage van 250 exemplaren en wordt tevens digitaal verspreid.

Redactie:

- Alexander Bastings, vertegenwoordiger Gezamenlijke Kernen.
- Tjeu Seeverens, vertegenwoordiger Gezamenlijke Kernen.
- Gé Hoeijmakers, externe coördinator Leefbaarheid/bureau de Egge.

Vormgeving: Ingrid Theunissen grafische vormgeving, Wijlre.

Druk: ANDI smart print solutions, Maastricht-Airport.

Copyright: September 2020 Gezamenlijke Kernen Gulpen-Wittem.

Alles uit deze uitgave, met uitzondering van bijlage 2, mag worden overgenomen en vermenigvuldigd ten behoeve van burgerparticipatie en zelfsturing, mits bronvermelding. Voor het verveelvoudigen en/of openbaar maken van bijlage 2 door middel van druk, fotokopie, digitale bestanden, microfilm of welke andere wijze dan ook, is voorafgaande schriftelijke toestemming nodig.

Contactadres: egge@xs4all.nl

In het *kort*

1

Aanleiding

Gulpen-Wittem heeft in elke dorpskern een zogenaamd Kernoverleg² of Bewonersnetwerk. Dat is actief voor de leefbaarheid en de gemeenschapsontwikkeling in het eigen dorp.

Halverwege 2018 zijn met de gemeente beleidsuitgangspunten vastgesteld: spelregels om zelfsturing en participatie vorm te kunnen geven. November 2019 neemt de raad een motie aan waarin het college wordt verzocht een evaluatie van de zelfsturing op te starten. Uitdrukkelijk verzoek van de raad is om de Kernoverleggen bij deze evaluatie te betrekken. De fractievoorzitters besluiten echter tussentijds zelf deze evaluatie ter hand te nemen. Opvallend: ondanks het eerdere verzoek aan het college kiezen zij er niet voor om vanaf het begin de kernen actief bij deze evaluatie te betrekken. Een extern bureau wordt ingeschakeld om het zelfsturingsproces in onze gemeente te onderzoeken en met aanbevelingen te komen. Maar ook in de eindopdracht aan dit bureau staat niets vermeld over het betrekken van de kernen bij het onderzoek. Op 5 maart jl. vindt er een besloten raadsconferentie over de evaluatie van zelfsturing en burgerparticipatie in onze gemeente plaats. De communicatielijn vanuit de raad naar de Kernoverleggen over de evaluatie blijft ook na afloop van deze conferentie gesloten. Daardoor ontstaat de behoefte om met deze eigen voortgangsnotitie te komen. Alle kernen leveren daaraan met hun evaluaties een belangrijke bijdrage.

De goede weg

De Kernoverleggen constateren dat er vooruitgang is geboekt. Uit het overzicht per Kernoverleg in de bijlagen blijkt dat er veel resultaten zijn bereikt. Maar er zijn ook nog enkele zaken die beter kunnen. Zo is er nog verwarring over taak en rol van de Kernoverleggen. Zij zijn namelijk geen 'vertegenwoordiger van de inwoners.' Kernoverleggen zijn wel vliegwiel en spin in het web voor de dorpsgemeenschap: zij initiëren, ondersteunen en coördineren burgerinitiatieven. Vanuit die positie kunnen zij de gemeente adviseren over leefbaarheid in het dorp en tevens samenwerkingspartner zijn. We spreken daarom liever van Bewonersnetwerken.

Met zelfsturing scheppen we in Gulpen-Wittem een klimaat waarin het voor inwoners prettig is om actief te worden en als burger initiatieven te nemen voor de leefbaarheid in het dorp. Kernoverleggen kunnen dat proces versnellen. Zij willen ook extra stappen zetten op sociaal terrein en ten aanzien van kernoverstijgende beleidsterreinen zoals de verkeersleefbaarheid en de energietransitie.

² We gebruiken de term 'Kernoverleggen' omdat die nu algemeen wordt gebruikt in onze gemeente. Maar liever spreken we van 'Bewonersnetwerken', omdat dat beter aangeeft wat de rol en betekenis is van het bewonersoverleg voor het dorp. Gulpen en Wijlre noemen zich ook al een 'Bewonersnetwerk' met als spin in het web de 'kerngroep'.

Het is belangrijk dat de gemeente zowel bestuurlijk (college en raad) alsook ambtelijk de juiste voorwaarden creëert en samen met de kernen de spelregels vaststelt en volgt. De ervaringen in de kernen wijzen uit dat de gemeente hiermee nog moeite heeft. Er worden wel stappen vooruitgezet: met de coördinatoren Leefbaarheid, met de Regiegroep Zelfsturing. Hierbij kunnen gemeente en Kernoverleggen samen hun verantwoordelijkheid nemen. Ambtelijk schort er nog het nodige aan de communicatie en samenwerking met de actieve voorhoede in de kernen. En last but not least weet de raad zich blijkbaar nog te weinig raad met hoe om te gaan met zelfsturing. Zij informeert zich niet voldoende over wat er feitelijk gebeurt en neemt tegelijkertijd eenzijdige stappen in een proces dat juist samen met de kernen doorlopen zou moeten worden.

Samen

Samenwerking en gedeeld verantwoordelijkheidsbesef met de gemeente zijn wezenlijk voor de ontwikkeling van zelfsturing en burgerparticipatie.

Daarom doen de Kernoverleggen een aantal aanbevelingen:

- Communicare: Laten we het gemeenschappelijk maken;
- Draag zorg voor voldoende en passende ondersteuning;
- Herijk enkele spelregels;
- Draag ervoor zorg dat we van elkaar kunnen blijven leren;
- We doen het samen!

We zijn op de goede weg.

Laten we dit gemeenschappelijk maken:

Communicare!

Dat is de centrale boodschap van de Gezamenlijke Kernoverleggen.

Lees *wijzer*

Deze evaluatienotitie is bedoeld om te komen tot een gemeenschappelijke beleving en verenigde inzet voor gemeenschapsontwikkeling in de dorpskernen van Gulpen-Wittem. Dat is voor alle betrokkenen - niemand uitgezonderd - een leerproces. Zodra gewezen wordt op wat er fout of - positief gesteld - nog niet goed gaat, is de bedoeling dat ieder er Wijzer van kan worden. Dat we niet in het verwijt blijven hangen. Dat we ons afvragen wat van beide kanten gedaan of gelaten kan worden om herhaling te voorkomen. Wat er dus geleerd kan worden.

Voor de politiek betekent dit in de praktijk dat citeren uit deze evaluatie alleen verantwoord is als het aantoonbaar leidt tot verbeteringen voor de gemeenschappen/zelfsturing en niet gericht is op partijpolitiek gewin. Voor de betrokken actieve bewoners geldt: besef steeds dat 'de gemeente' ook in een leerproces zit en daarbij ook het recht heeft om te leren van fouten.

Zelfreflectie brengt ons allen verder. Dat is de belangrijkste aanbeveling bij het lezen van deze notitie.

Inhoudsopgave

1. In het kort. | 3
2. Historie zelfsturing in Gulpen-Wittem. | 7
3. Begrijpen we elkaar goed? | 11
4. Wat gaat er goed in de kernen? | 15
5. Wat kan nog beter? | 19
6. Samenwerking tussen gemeente en Kernoverleg. | 23
7. Gezamenlijke Kernen: Agenda voor de komende jaren. | 27
8. Conclusies en aanbevelingen. | 29

Bijlagen

1. Beleidsuitgangspunten zelfsturing. | 34
2. Bevindingen per kern. | 39

HISTORIE *zelfsturing*

2

2011-2015 Eerste ervaringen

De eerste ideeën over zelfsturing worden binnen Gulpen-Wittern in 2011 beschreven in de nota 'Ik ben omdat wij zijn'. Daarin wordt zelfsturing gezien als middel om de leefbaarheid en vitaliteit in de kernen van Gulpen-Wittern te verhogen. De rol van de lokale overheid is volgens dat startdocument 'faciliteren in plaats van regelen en voorschrijven, en ondersteunen en enthousiasmeren in plaats van pampieren'. Zelfsturing 1.0 gaat daarna met veel enthousiasme van start in Ingber en kernen als Partij, Wahlwiller en Slenaken. In deze fase ligt de focus vooral op het realiseren van nieuwe (fysieke) projecten in de kernen. Maar dan blijkt al snel dat de ambtenaren van onze gemeente onvoldoende meegenomen worden in alle facetten die de transitie naar zelfsturing met zich meebrengt. Dat wordt pijnlijk voelbaar in de aanloop naar en bij de uitvoering van projecten die vanuit de zelfsturingsgedachte door bewoners worden aangedragen.

Bij zelfsturing is er ook een andere rol weggelegd voor de lokale politiek. Raads- en collegeleden van Gulpen-Wittern zijn met die nieuwe rol vanaf het begin niet altijd gelukkig. Op papier hoort bij zelfsturing 'loslaten'. Ook in Gulpen-Wittern is de praktijk met regelmaat weerbarstiger. 'Loslaten' heeft namelijk als consequentie en bijeffect dat je veel minder als politicus het succes van een project in 'jouw' kern(en) kunt claimen. Ook anno 2020 zijn er signalen dat dit gevoel nog steeds regelmatig opborrelt.

Een ander pijnpunt is dat de gemeente eerst kernen uitnodigt om met een overkoepelend dorpsontwikkelingsplan (DOP) te komen, maar mede door de financiële gevolgen zien bewoners daarvan vaak weinig of niets terug in het beleid. Ook is sprake van een nogal ambtelijke werkwijze die veel tijd en inzet vraagt van de vrijwilligers. Heel wat bewoners haken daardoor teleurgesteld af.

Er verschijnt een rapport van de Rekenkamer waarin het (vastlopen van) het zelfsturingsproces wordt geëvalueerd en verbetervoorstellen worden gedaan.

2016-2017 Herijken met actieplan zelfsturing

In december 2016 vindt een belangrijke bijeenkomst in Epen plaats. De raad nodigt alle Kernoverleggen uit om samen te praten hoe het nu verder moet met zelfsturing. Naar aanleiding van deze bijeenkomst vindt er op initiatief van enkele voorzitters van de Kernoverleggen, met behulp van een externe ondersteuner, een krachtenbundeling plaats in de vorm van een nieuw platform: het Gezamenlijk Kernoverleg (GK). Dit GK formuleert een 'actieplan zelfsturing' om de zelfsturing op het goede spoor te krijgen.

Op 11 mei 2017 wordt dit actieplan toegelicht. Nu in Partij tijdens een nieuwe bijeenkomst van raad en Kernoverleggen. De raad is gecharmeerd van het actieplan. Het budget voor zelfsturing wordt verhoogd, de gemeente gaat akkoord met een externe coördinator. De kernen weten zich vertegenwoordigd in een Regiegroep Zelfsturing waarin gemeente en kernen samen de ontwikkeling van de zelfsturing behartigen.

2018-2019 Project gemeenschapsontwikkeling door zelfsturing

De vastgestelde beleidsuitgangspunten zelfsturing (5 juli 2018 in de Regiegroep) vormen voor de kernen en gemeente een handelingskader voor het verder vormgeven van zelfsturing (bijlage 1).

Ontwikkelingen in de kernen

De kernen gaan ieder op eigen wijze binnen deze kaders aan de slag. In Gulpen en Wijlre worden begin 2019 Bewonersnetwerken opgericht. Vanaf dat moment zijn in onze gemeente alle kernen voorzien van een overleg dat bewoners kan ondersteunen en stimuleren bij burgerinitiatieven. En dat ook zelf initiatieven kan ontwikkelen en de gemeente gevraagd en ongevraagd kan voorzien van adviezen over leefbaarheid. Er worden successen geboekt en een enkele keer ook wel tegenlagen geïncasseerd (bijlage 2).

Het 'werkklimaat' is sinds december 2016 aanmerkelijk verbeterd en heeft een positieve grondtoon gekregen. Het informatieniveau van de deelnemers aan de Kernoverleggen verbetert aanmerkelijk, o.a. door toedoen van de beide coördinatoren Leefbaarheid.

In het Gezamenlijke Kernoverleg (GK) informeren en inspireren de kernen elkaar over vraagstukken die spelen in hun organisatie en dorpen. In dit platform stemmen zij ook hun wensen en behoeften af voor samenwerking en voor hun inbreng in de Regiegroep over de randvoorwaarden voor hun functioneren. Ze gaan ook samenwerken aan leefbaarheid en kiezen bijvoorbeeld ervoor om een bewonersadviesgroep te formeren om zodoende inbreng te leveren in het te vernieuwen Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP). Een gezamenlijke werkgroep adviseert over het realiseren van een buurtplatform (inmiddels HalloHeuvelland.nl). Op 19 februari 2019 worden kernoverstijgende prioriteiten in een raadsconferentie benoemd: verkeer, ontmoeting (accommodaties) en sociaal/ouderen.

Inmiddels zijn al verschillende kernen op eigen initiatief gestart met een evaluatie over hun functioneren, met als toetssteen de overeengekomen beleidsuitgangspunten. Andere kernen gebruiken de voorbereiding op deze notitie als evaluatiemoment.

Ontwikkelingen bij de samenwerking met de gemeente

In juni 2018 treedt een nieuw college aan. Het doorontwikkelen van burgerparticipatie en zelfsturing is één van de zes pijlers in het coalitieakkoord. De procesbewaking bij leefbaarheid, burgerparticipatie en zelfsturing ligt vanaf dat moment bij de burgemeester. Maar als het om taakgebieden binnen hun portefeuille gaat, hebben de drie wethouders daar een stem in. De mate waarin wethouders proactief optreden richting de Kernoverleggen verschilt. Zo is er bijvoorbeeld intensief contact over infrastructuur en verkeersaangelegenheden, maar nog amper over bijvoorbeeld accommodatiebeleid of het sociaal beleid.

Burgemeester en secretaris maken deel uit van de Regiegroep, naast twee afgevaardigden van de Kernoverleggen en de interne en externe coördinator. De Regiegroep neemt in deze periode o.a. besluiten over de financiële steun aan aangevraagde zelfsturingsprojecten. Tot een echte inhoudelijke discussie over de richting van zelfsturing - en wat dat voor de gemeentelijke organisatie betekenen kan - komt het in de Regiegroep in dit stadium nauwelijks. Burgemeester en secretaris gebruiken de Regiegroep ook niet als klankbord van de kernen voor beleidskeuzes waarbij het eigenaarschap van bewoners van belang kan zijn. De Regiegroep pakt wel enkele kwesties op die invloed hebben op de voortgang van de zelfsturing. Bijvoorbeeld:

- De Timpaantuin, waaruit blijkt dat bij het uitbesteden van reconstructieopdrachten de participatie van inwoners beter moet worden geregeld.
- Intensieve veehouderij in Eys maakt duidelijk dat communicatie en kortere lijntjes tussen Kernoverleg en college nodig zijn om de adviesrol van het Kernoverleg beter te kunnen waarborgen. Ook wordt het verschil in functie van een Kernoverleg scherp: vertegenwoordigt men de inwoners of is men adviseur van de gemeente?
- De financiering 'kermis Mechelen' laat zien dat de huidige subsidieregeling zelfsturing onvoldoende juridisch waterdicht is als het om de hoogte en afbouw van een toekenning gaat. Dat is van belang, omdat de regeling juist is bedoeld als stimuleringsregeling om initiatieven op gang te helpen.

Op ambtelijk niveau is er vooruitgang geboekt door de interne coördinator Leefbaarheid als vast contactadres te laten fungeren. De ambtelijke 'autonomie' brengt wel met zich mee dat er verschillende ervaringen worden opgedaan in de contacten met ambtenaren. Daardoor lijken rollen en verwachtingen over en weer onvoldoende afgestemd. Met als gevolg frustraties bij de betrokken, actieve bewoners.

Wat de raad betreft, is er een structureel gebrek aan communicatie als het over zelfsturing en burgerparticipatie gaat. Enerzijds omdat raad en college elkaar niet voor de voeten wensen te lopen. Anderzijds omdat de raad nog steeds zoekende is naar een manier om haar kaderstellende taak uit te voeren. Daarbij speelt ook dat afgesproken is dat zelfsturing in de raad breed gedragen is en kernen geen partijpolitieke lobby's opzetten maar politiek onafhankelijk functioneren. De vraag dringt zich op in welke mate ook raad en college de beleidsuitgangspunten uit 2018 daadwerkelijk onderschrijven en actief stappen willen zetten om ze tot leven te brengen.

Begrijpen *we elkaar goed?*

3

Op 9 juni 2020 komen de voorzitters van de Kernoverleggen in Mechelen bij elkaar. Het gevoel overheerst dat zij voor hun dorpen hard aan het werk zijn, maar dat de gemeente op onderdelen onvoldoende aansluit bij dat proces. Bij hún behoeften aan duidelijkheid, snelheid en gehoord worden. Bij waar het hen om gaat: leefbaarheid en gemeenschapsontwikkeling. Er zijn de afgelopen jaren ongetwijfeld grote stappen vooruitgezet. Maar zo wil het cliché... er is nog een lange weg te gaan. Begrijpt men elkaar eigenlijk wel? En daar begint het toch wel mee: willen we elkaar begrijpen? Willen we elkaar de vragen stellen die nodig zijn om dat begrip voor elkaar te krijgen? In 2018 zijn beleidsuitgangspunten opgesteld. Maar begrijpen we die goed? En doet de gemeente er wat mee? Doen de kernen er wat mee? Boeken we samen voldoende vooruitgang?

De voorzitters willen bij deze bijeenkomst omkijken naar wat allemaal bereikt is en vooruitkijken naar de toekomst van burgerparticipatie en zelfsturing in Gulpen-Wittem en zijn dorpskernen. En ze realiseren zich ook: de lange weg geldt niet alleen voor de gemeente. Veel bewoners en ook verenigingen voelen zich (nog) niet aangesproken door 'zelfsturing of burgerparticipatie'. Tegelijkertijd is er een voorhoede van actieve bewoners die er het beste van wil maken. Die avond besluiten de voorzitters als gezamenlijke evaluatie een viertal vragen aan alle Kernoverleggen voor te leggen:

- Wat gaat goed?
- Wat kan beter?
- Hoe ervaren de kernen de communicatie met de gemeente?
- Welke kernoverstijgende thema's zijn van belang voor de toekomst?

Wat bedoelen we precies?

Voordat we de strekking van de uitkomsten van deze evaluaties per kern beschrijven, willen we eerst een paar begrippen verhelderen, zodat we elkaar beter begrijpen.

Is zelfsturing hetzelfde als 'de Kernoverleggen'?

Nee, dat is niet hetzelfde. Met zelfsturing creëren we een klimaat waarin het voor burgers aantrekkelijk is om actief te worden. Kernoverleggen zijn in wezen bedoeld om hierin een soort van deeltjesversneller te zijn. In de belangstelling staan meestal nieuwe initiatieven. Maar we moeten niet vergeten dat vele bestaande vrijwilligersinitiatieven ook onder de noemer 'zelfsturing' vallen. Denk bijvoorbeeld aan de Stichting Tafeltje Dekje of de Zonnebloem en burgerinitiatieven buiten de Kernoverleggen om. Er gebeurt in onze dorpen zoveel meer dan Kernoverleggen en bewonersnetwerken 'dekken'.

Wat is de rol en taak van een Kernoverleg? Wat niet?

De rol van het Kernoverleg is omschreven in de beleidsuitgangspunten van 2018:

- Het initiëren, ondersteunen en coördineren van burgerinitiatieven.
- Het bevorderen van gemeenschapsvorming en de leefbaarheid van het dorp.

Het Kernoverleg/Bewonersnetwerk zorgt ervoor dat wensen en behoeften van bewoners gehoord en gewogen worden door de verantwoordelijke instanties. Maar dit is niet hetzelfde als 'wij vertegenwoordigen de belangen van alle bewoners van ons dorp.' In een themabijeenkomst in mei 2019 en een uitgave van KERNACTIEF is hieraan al uitgebreid aandacht besteed. Veel Kernoverleggen hebben deze gedachte nu omarmd. Een enkel Kernoverleg houdt vast aan het streven de belangen van alle bewoners in een kern te behartigen.

Wat is de rol en taak van de gemeente: raad, college en ambtenaren?

We hebben voor het goede onderlinge begrip in 2018 een aantal basisafspraken gemaakt (bijlage 1) en verwachten dat ook de gemeente deze basisafspraken wil nakomen. We kunnen niet genoeg benadrukken dat de raad boven alle partijen staat als oorspronkelijke en representatieve instelling. Zij stelt de kaders vast waarbinnen eenieder dient te functioneren. De raad draagt ervoor zorg dat zelfsturing politiek breed gedragen blijft over alle partijen heen.

De gemeente draagt zorg voor financiële randvoorwaarden van zelfsturing. De subsidieregeling zelfsturing geeft burgerinitiatieven een kans om op gang te komen. Voor verenigingen en andere bestaande burgerinitiatieven bestaan reeds subsidiemogelijkheden onder diverse noemers, waaronder 'Samen doen'. De subsidieregeling 'Zelfsturing en burgerinitiatieven' voorziet in middelen die helpen bij het op gang brengen van nieuwe initiatieven voor gemeenschapsontwikkeling en leefbaarheid. Er zijn ook voorzieningen voor de organisatiekosten van de Kernoverleggen. De hoogte daarvan is voor de ene kern toereikend en voor de andere niet. Er zijn zeker nog stappen te zetten bij het helder regelen van de wijze van begroten en het financieren van leefbaarheidsprojecten.

De gemeenteraad evalueert jaarlijks de voortgang van zelfsturing. De gemeenteraad houdt dus een vinger aan de pols. Ze reflecteert ook op haar eigen functioneren in relatie tot zelfsturing en burgerparticipatie. Met name is van belang welk klimaat de raad schept voor de burger die actief en betrokken wil zijn. Eerder is gesteld dat het van belang is dat de raad ook kan loslaten. Laat burgers initiatieven nemen en met voorstellen komen. Alleen zo kan men zich ook verantwoordelijk voelen voor het eigen dorp. Als raadsleden alleen blijven functioneren als 'loket voor al uw dorps wensen en problemen' en/of belangenbehartiger voor dorpsgenoten komen we niet verder. Op de een of andere manier zal dit ook gemeenschappelijk moeten worden gemaakt, waarbij kerngroepen en raadsleden ieder een eigen duidelijke rol kunnen vervullen.

Waarom zijn Kernoverleggen samenwerkingspartner en adviseur van de gemeente als het gaat om leefbaarheid?

Zodra sprake is van gevoelde belangenbehartiging (zoals bij bedreigende ondernemersactiviteiten/vervuiling/bebouwing) is het aan het Kernoverleg om hierbij te initiëren, ondersteunen en coördineren. Het Kernoverleg zelf neemt dan geen standpunt in, maar ondersteunt waar nodig en gevraagd bewoners (in autonome werkgroepen). Bijvoorbeeld in de verwoording van hun standpunten en de communicatie hierover in de gemeenschap en naar de politieke besluitvorming toe. Immers daar liggen de verantwoordelijkheden.

Door het op deze wijze vorm te geven, fungeren de Kernoverleggen dus als samenwerkingspartner en adviseur van de gemeente. Maar de praktijk leert dat die rol voor betrokkenen soms moeilijk is. Men schiet snel in vertrouwde reflexen. Enerzijds worden bij belangenbehartiging alle registers opengetrokken om het gelijk aan je kant te krijgen: 'want wij spreken immers namens alle bewoners van ons dorp...'. Anderzijds worden politici zo onder druk gezet door 'de kiezer' en verliest de inhoud het van de opportuniteit 'dat je doet wat de kiezer wil'. Dat levert uiteindelijk altijd een ongezond werkklimaat tussen Kernoverleggen en gemeente op.

“Het is niet zo dat bestuurders of ambtenaren onwelwillend zijn. Maar ook zij hebben te maken met regels, wetgeving en een verantwoordingscultuur. Bestuurders en burgers zitten nu vaak samen in een spagaat.”

Klasien Horstman, hoogleraar filosofie aan de Universiteit Maastricht

Wat gaat er goed in de kernen?

4

Wat een kleine voorhoede van actieve mensen in de dorpen kan betekenen voor de dorpsgemeenschap blijkt wel uit de vele voorbeelden van zaken die goed gaan. De inzet van deze kleine voorhoede is bepalend. Dat er sprake is van een kleine voorhoede is overigens een algemeen maatschappelijk fenomeen en niet uniek voor zelfsturing.

In bijlage 2 is een gelimiteerd overzicht opgenomen van acties en resultaten per kern/Kernoverleg uit de laatste twee jaren. Er is veel om samen trots op te zijn.

Procesresultaten

Er worden veel procesresultaten geboekt: dorpsbijeenkomsten georganiseerd, werkgroepen opgericht en feesten gevierd. Ontmoeting, draagvlak en onderling contact worden door de actieve voorhoede zodanig op prijs gesteld dat het ook vaak ervaren wordt als 'te weinig'. De lat ligt hoog. In alle kernen is sprake van een ontwikkeling in de richting van een Bewonersnetwerk met in het centrum een kleine kerngroep die initieert, ondersteunt en coördineert. Het tempo waarin dit gebeurt, verschilt per kern. Dat hoort zo. Maar ook de manier en mate van organiseren verschilt naar gelang de mogelijkheden en kwaliteiten die aanwezig zijn. Mooi om te zien is dat vaak van het een het ander komt, bijvoorbeeld van een spelmiddag een kersteventement (Nijswiller) of van bewegen voor ouderen een hoeskamer (Wahwiller) of van een hoeskamer bijvoorbeeld een leesclub (Partij-Wittem). Of van een bewonerstafel een werkgroep Natuur en Milieu (Reijmerstok), van inspraak bij het Centrumplan tot een gezichtsbepalende mural en plannen voor een beweegtuin voor jong en oud (Gulpen), etc. De aanwezige kwaliteiten in de dorpen vormen veelal het uitgangspunt en dat levert zoveel meer op. Dat verzin je niet projectmatig. Nee, dat gebeurt gewoon.

Zo zijn in Gulpen en Wijlre grote stappen gezet vanaf de oprichting en is daar de netwerkfilosofie ook vanaf het begin sterk omarmd. In andere kernen krijgt dit wat moeilijker vorm. Bijvoorbeeld door het imago dat een klein clubje 'het wel zal doen' of omdat er nogal bestuurlijk wordt gehandeld.

Kernen die zichzelf evalueren zoals Epen en Partij-Wittem laten zien dat zij zelf - in hun eigen tempo - ook kunnen en willen bijsturen, zodat betrokken vrijwilligers een prettige werksfeer houden. En om na te gaan of men op de goede weg is en voldoet aan de overeengekomen beleidsuitgangspunten voor zelfsturing.

Communicatie vraagt veel tijd en inzet. Via huis-aan-huisflyers, social media, berichten in weekbladen en/of Kernactief. Naar verwachting zal 'HalloHeuvelland.nl' dit makkelijker maken.

Productresultaten

Begrippen als leefbaarheid en gemeenschapsvorming worden pas concreet als er ook echt 'producten' worden gerealiseerd. Bijvoorbeeld diensten voor en door de bewoners, voorzieningen en fysieke aanpassingen in de leefomgeving. Gaat het beter met de verkeersleefbaarheid? Natuur- en milieuvraagstukken dringen zich op. Duurzaamheid staat volop in de belangstelling. Maar ook de activiteiten op sociaal gebied. Denk aan dorpsevenementen, sociale voorzieningen, het behoud van erfgoed/tradities en de cohesie tussen jongeren en ouderen. Dit alles verdient de nodige aandacht, nu en in de toekomst.

Fysieke omgeving

Epen, Ingber en Slenaken hebben hun omgeving verfraaid met de bloembakken. In Eys is het ontwerp voor de Pendile op een unieke wijze tot stand gebracht. Gulpen is actief bij de inspraaktrajecten van het Centrumplan, de fysieke aanpassingen in wijken, het realiseren van een openbaar toilet en - samen met de ondernemers - de uitstraling tijdens de feestdagen. Ingber heeft gezorgd voor sneller internet voor alle bewoners en de voetbalkantine beter ingericht als ontmoetingsplek voor de buurt. In Partij-Wittem springen de herinrichting van een dorpsplein en de inrichting van de 'Fruitweg va Partey' eruit. Epen maakt plannen voor het patronaatsplein. En in Slenaken 'flopt' het masterplan voor verfraaiing van de kern zoals beoogd in het DOP.

Verkeer

In bijna alle kernen zijn (kleine) werkgroepen verkeer opgericht om zicht te krijgen op de verkeersknelpunten en - in samenwerking met de gemeente - te werken aan oplossingen. Bijvoorbeeld in Wahlwiller waar in 2019 een verkeersplan is vastgesteld. Hier heeft de schoolroute naar de basisschool Witheim in Mechelen een grote prioriteit. Daarin wordt weer samengewerkt met de Kernoverleggen van Mechelen, Nijswiller en Partij.

Milieu, groen en duurzaamheid

Dat dit thema raakt aan de kern van het principe van zelfsturing, mag blijken uit de actuele discussie over de biomassacentrale in Wijlre. Bewoners bepalen zelf op welke wijze zij zich willen voorzien van energie. Draagvlak voor collectieve oplossingen is dan een must. De energietransitie is daarmee bij uitstek een vraagstuk om aan te pakken in samenwerking met de kernen. Een apart 'groenloket' hiervoor kan dienstbaar zijn, maar creëert geen draagvlak en medeverantwoordelijkheid van burgers.

Mechelen Beleefbaar Groen draagt zorg voor beheer en onderhoud van het Hart van Mechelen/ een Dorpsgaard. En de werkgroep Milieu en Groen uit Wijlre maakt afspraken met de wethouder

over groenbeheer in Wijlre e.o. In Epen heeft een werkgroep studie verricht naar duurzame oplossingen voor energiegebruik. Wahlwiller, Partij-Wittem en Gulpen organiseren opruimacties in de natuur.

Sociaal

In meerdere kernen wordt de kermis ondersteund: Kernoverleg Mechelen organiseert de kermis, Epen draagt bij aan meer interactie tussen oud en jong en in Slenaken is voor de kermis een stichting 'Cultureel Slenaken' opgericht. Nijswiller organiseert een heel gezellig en succesvol Kersteventement. Diverse kernen zijn betrokken bij de zo geslaagde viering van 75 jaar bevrijding in onze gemeente.

Slenaken, Wahlwiller, Epen en Partij hebben ieder een Hoeskamer waar met name ouderen een ontmoetingsplek hebben. In Gulpen kennen we de gemeentebrede activiteiten (o.a. hoeskamer, taallessen, repaircafé) van de Stichting 'Leven naast de Brouwerij'. Het Bewonersnetwerk zet zich in deze kern o.a. in voor de rolstoeltoegankelijkheid in de openbare ruimte, grootwinkelbedrijven, MKB en de horeca. Men onderzoekt wat het aanbod voor ouderen al is en wat nog nodig is.

Sociaal kan er natuurlijk nog veel meer. Hoe pakken we de eenzaamheid aan? Hoe zorgen we ervoor dat ouderen prettig kunnen blijven wonen in onze dorpen? Hoe bereiken en betrekken we de jongeren en is er aandacht voor hun problemen en wensen? Hoe zorgen we ervoor dat jongeren in onze dorpen kunnen blijven wonen of na hun studie weer kunnen terugkeren? En als verbindingsmiddel bij uitstek: hoe behouden of vernieuwen we sport, kunst en cultuur in de eigen kernen? Hoe optimaliseren wij het gebruik van de accommodaties in de kernen? Het zijn vragen waarvoor de kleine voorhoede nog geen antwoorden heeft gevonden. Er is blijkbaar onvoldoende capaciteit en kennis aanwezig om momenteel deze uitdagingen echt serieus op te pakken.

Gezamenlijke Kernen

Gezamenlijk boeken de kernen ook resultaten. Denk hierbij aan de, op verzoek van de Gezamenlijke Kernen, voortgezette inzet van de externe coördinator Leefbaarheid en de inbreng in de Regiegroep Zelfsturing. Dat zijn duidelijke procesresultaten. Maar het levert ook daadwerkelijk tastbare resultaten op. Bijvoorbeeld op termijn door de inbreng in het Gemeentelijk Vervoer en Verkeersplan (GVVP), waarbij de verkeersleefbaarheid nu hoog op de agenda staat. De burgerparticipatie bij het GVVP krijgt na twee jaren van voorbereiding vorm door een Bewonersadviesgroep die een visie heeft ontwikkeld, samen met verkeerswerkgroepen uit de dorpen. Verkeersleefbaarheid staat daarin centraal. Er is nu zelfs sprake van co-schrijverschap: de adviesgroep helpt de gemeente met het beschrijven van de visie over en doelen voor de verkeersleefbaarheid.

Nog zo'n concreet resultaat van kernoverstijgend denken en doen is HalloHeuvelland.nl; een initiatief vanuit de Gezamenlijke Kernen. Met als doel de communicatie met en tussen inwoners te versterken. Bewoners, verenigingen, ondernemers en instellingen kunnen elkaar hier online ontmoeten. In het najaar 2020 start een campagne om de bekendheid en het gebruik van dit nieuwe communicatieplatform te bevorderen.

Kortom, er is zeker een toenemend besef dat de kernen door samen te werken veel meer kunnen bereiken.

Wat *kan nog beter?*

5

In Partij-Witter en Epen hebben de Kernoverleggen reeds uitgebreid kunnen evalueren over hun functioneren en hoe dat beter zou kunnen. Andere overleggen hebben hierover recent alsnog gesproken in kleinere of grotere kring, al naar gelang de mogelijkheden in deze tijden van afstand houden. Bekend is dat meerdere Kernoverleggen in de toekomst hun eigen functioneren met regelmaat willen evalueren.

'Waar is winst te maken, wat kan beter?' De antwoorden op die vraag bij de evaluaties per kern en de praktijkervaringen tonen aan dat er enerzijds grote verschillen tussen de dorpen zijn. Anderzijds stoeit bijna iedereen met de uitdaging hoe het eigen Kernoverleg nog meer tot leven kan worden gebracht. Men mist voldoende bestuursleden of vindt niet voldoende werkgroepleden om zaken op gang te krijgen. Het valt daarbij op dat het contact met en de betrokkenheid van anderen dan de bekende 'incrowd' een terugkerend punt van zorg is. Een aantal kernen signaleert dat slechts een relatief klein deel van de inwoners zich echt betrokken voelt bij leefbaarheid en zelfsturing. Het ontbreekt aan kennis over hoe bewoners en verenigingen eigenlijk over zelfsturing en de rol van het Kernoverleg denken en hoe daarbij aan te sluiten. Gepleit wordt voor onderzoek hiernaar. Ook wordt gesignaleerd dat er meer gewerkt moet worden aan het onderling begrip en samenwerking tussen gemeente en dorpsgemeenschappen. Wat het voor velen moeilijk maakt, is dat het twee aparte werelden lijken, zo blijkt uit de gezamenlijke evaluatie (bijlage 2).

De kernen zijn serieus op weg naar het realiseren van Bewonersnetwerken. Iedere kern geeft hier in eigen tempo en op eigen wijze invulling aan. Van het functioneren als klein Kernoverleg (bestuur) met een meer vertegenwoordigende intentie naar een kerngroep van een Bewonersnetwerk met een initiërende, ondersteunende en coördinerende taakopvatting. Deze laatste variant krijgt op een natuurlijke wijze vorm in de 'kersverse' Bewonersnetwerken in Gulpen en Wijlre. Maar bestaande Kernoverleggen werken ook in die richting. Zo zijn er bijvoorbeeld in Partij-Witter verschillende autonome werkgroepen. Men wil meer met zelfstandige themagroepen gaan werken. Of overgaan op vrije of juist themagebonden inloopbijeenkomsten.

Moeilijker is het om hier een weg in te vinden zodra er sprake is van oudere bestuursstructuren (imagoprobleem). En ook als er externe bedreigingen van de leefbaarheid in het dorp zijn, zoals de vestiging van een grootschalig bedrijf. Op zo'n moment wil een Kernoverleg graag zelf opkomen voor 'het dorpsbelang'. Toch kan dit beter door een apart burgerinitiatief of een werkgroep worden opgepakt. Het Kernoverleg kan daarbij wel ondersteunen.

Wat ook niet helpt, is als de gemeente nog geen eenduidige lijn trekt en Kernoverleggen wisselend benadert: dan weer als representant van bewoners ('U bent hier namens...'), dan weer als gelijke partij (als natuurlijke rechtspersoon). De gemeente benadert de Kernoverleggen ook nog weinig proactief als adviseur en samenwerkingspartner. Of zelfs in het geheel niet: zie de totstandkoming van de recente nota's sociaal beleid en accommodatiebeleid. Ook binnen de Regiegroep is hierin nog veel winst te behalen.

“Al met al lijkt de coronacrisis te doen wat rampen vaker doen: ervoor zorgen dat onderstromen aan het licht treden en dat reeds bestaande verschuivingen zich versneld doorzetten (...) Dan erkennen we dat veel Nederlanders de nationale gemeenschap een warm hart toedragen, waarderen we ondernemers die hun publieke verantwoordelijkheid serieus nemen, bevorderen we de vrijwillige samenwerking van professionals en proberen we het eigen initiatief van burgers niet af te remmen, maar juist te versterken. Dat komt neer op een coöperatieve ordening van het sociale leven...”

Gabriël van den Brink

In 'Ruw ontwaken uit een neo-liberale droom en de eigenheid van het Europese continent' Maart 2020

Samenwerking

tussen gemeente en Kernoverleg

6

'De verhouding/communicatie tussen B&W, ambtenaren en het Kernoverleg is sterk afhankelijk van het onderwerp, de betrokken wethouder(s) en ambtenaren en varieert van goed tot matig en slecht. De verhouding/communicatie tussen het Kernoverleg en de raadsleden is te verwaarlozen.'

Zo kenschetst Partij-Witte de samenwerking tussen gemeente en Kernoverleg. Of zoals Wahlwiller het formuleert: 'De ervaringen zijn wisselend'³. Sinds medio 2017 zijn er evenwel stappen vooruitgezet. Zo is men unaniem⁴ positief over de coördinatoren Leefbaarheid. Hun functioneren wordt zeer gewaardeerd.

Maar er is in verschillende kernen ook nog sprake van frustratie en er heerst hier en daar een gevoel dat men niet serieus wordt genomen. In Eys stelt men: 'Op het niveau van de ambtenaren is er totaal geen medewerking. Een cultuuromslag is hier wel noodzakelijk. Op het niveau van B&W wordt vooral met veel woorden de doelstellingen van het Kernoverleg verheerlijkt, doch niet met daden.' Dat zijn harde uitspraken. Het is een roep om serieus genomen te worden in de rollen die men onderling overeenkomt.

In Slenaken is de algemene wens om te komen tot verfraaiing van het dorp 'geflopt'. Waar eerst het college 'niet thuis gaf' is het huidige college genegen om concrete voorstellen over delen van Slenaken voor te leggen aan de gemeenteraad. De huidige aanpak leidt tot het opknippen van onderdelen van de beoogde verfraaiing.

In beide gevallen geldt ook hier dat het zou goed zijn om over en weer dit soort processen te evalueren en er lering uit te trekken.

³ Als voorbeeld valt hier te denken aan: de huisvesting van CV De Boemelaire (positief) en het reconstrueren van de parkeerplaats annex dorpsplein. "Het ziet er nu naar uit, dat het derde (!) college hiermee verder gaat" (negatief).

⁴ Brief d.d. 18-11 2019 van de Gezamenlijke Kernen aan het college:

De betrokken stichtingsbesturen hebben in een gezamenlijk kernvoorzittersoverleg op 29 oktober 2019 de geboden externe ondersteuning van de afgelopen twee jaar geëvalueerd. De Kernoverleggen die aanwezig waren bij het overleg zijn - unaniem - positief over de externe ondersteuner, de heer G. Hoeijmakers. (...) Tenslotte vinden wij het nodig om ook complimenten over te brengen over het werk van de interne ondersteuner Kenneth Leunissen. We signaleren dat de samenwerking tussen beide coördinatoren goed is en zien ook daarin een voordeel voor continuering van het huidige team. (...) Het kaderstellende raadsbesluit d.d. 29 juni 2017 t.a.v. zelfsturing voorziet in een structurele inzet van 18 uren per week voor de externe ondersteuning. Wij verzoeken uw College om voor de komende jaren te willen voorzien in voortzetting van het contract met de huidige externe coördinator.

“Een vraagstuk vraagt vernieuwing, dus moet je doen wat het vraagstuk nodig heeft, en niet wat ‘normaal’ is. Maar ja, afwijken: dat geeft gedoe. Gedoe in je relaties met de mensen om je heen. Relaties die ertoe doen. Daarom is het niet altijd makkelijk om een veranderaar te zijn. Het levert gedoe op! Het helpt als je gedoe met humor tegemoet kunt treden, in het besef dat het er nu eenmaal bij hoort.

Veel collega's (..) spreken over veranderen als een spel. Spel in de betekenis van ‘play’ welteverstaan. Met de nadruk op speelsheid en ambachtelijkheid, in tegenstelling tot ‘game’, waarin de regels van het spel centraal staan.

Kun je een veranderproces zien als een continu spel waarin je met elkaar zoekt naar wat werkt? Ik denk dat de spelmetafoor heel behulpzaam is in het omgaan met de ingebakken spanningen die veranderen met zich meebrengt. Ook in deze paradox is ‘spelen’ gewenst.”

Jelger Spijkerboer

In: 'de Veranderkompas, praktijkgids voor veranderaars', 2020.

Toch mag men stellen dat in meerdere kernen de gemeente in samenwerking met de kerngroepen komt tot oplossingen voor leefbaarheidsvraagstukken. In Nijswiller was sprake van een goed gesprek/dorpsrondgang. Wijlre is met plannen gekomen voor meer centrumbeleving en ontmoeting (Hart van Wijlre). De gemeente neemt die graag mee in de planvorming in het kader van de Omgevingswet. Gulpen heeft o.a. veel inbreng kunnen leveren in het Centrumplan en bij de fysieke herinrichting van een wijk. Partij beschikt nu over een prachtig dorpsplein dat is tot stand gebracht in samenwerking met het Kernoverleg. Ook de Fruitwei va Partey is een mooi voorbeeld van wat een goede, projectmatige samenwerking tussen kern en gemeente kan opleveren.

Maar ook hierbij past een kanttekening. Om Slenaken te citeren: 'Het blijft een moeizaam en vaag proces.' Veelal moet het Kernoverleg achter informatie aan, wordt men via de krant geattendeerd of vindt men dat de gemeente hen niet adequaat van informatie voorziet. Als samenwerkingspartner en adviseur inzake leefbaarheid van het dorp kan men in die gevallen niet op een prettige wijze het (vrijwilligers)werk doen.

De subsidieregeling zelfsturing wordt gewaardeerd. Het maakt mogelijk dat er (nieuwe) initiatieven worden genomen en helpt bij de uitvoering van eigen prioriteiten van de kernen. Al blijft er altijd nog wat te wensen over: waarom is er geen algemene voorlichting over deze subsidiemogelijkheid? En kan het nog duidelijker?

En over de Raad? 'Die laat niets van zich horen.' Toont derhalve ook geen interesse, zo wordt het gevoeld. Een ergernis die meerdere kernen parten speelt. Alhoewel men ook begrip heeft voor de gewenste politieke onafhankelijkheid van het Kernoverleg als zodanig. In meerdere kernen is gezocht naar een oplossing. Zo bedacht Gulpen het 'gast aan tafel-concept' en wil Slenaken raadsleden graag uitnodigen op de dorpsbijeenkomsten.

Gezamenlijke Kernen 7

Agenda voor de komende jaren

Wat willen de Kernoverleggen proactief samen met de andere kernen en de gemeente gaan invullen? Welke kernoverstijgende thema's voor de leefbaarheid in de dorpen zijn voor de toekomst van belang? Een deel gaat dan over de manier waarop we de zelfsturing kunnen organiseren en over de inbreng in de Regiegroep Zelfsturing. Bijvoorbeeld:

- Uitwisselen van good practice.
- Communicatie met gemeente.
- Betrekken van jongeren.
- Financiering projecten zelfsturing.
- Onderzoek naar betrokkenheid bewoners.
- Gebiedscoöperatie voor energiegebruik.
- Hoe worden wij een lerende zelfsturingsorganisatie: evalueren en evolueren.

Een ander deel gaat over maatschappelijke thema's die de leefbaarheid van de dorpen raken en die op de agenda van de gemeente zullen staan. De gemeente zou in samenwerking met de Kernoverleggen/Bewonersnetwerken kunnen werken aan de invulling van deze thema's. Meer dan de helft van de Kernoverleggen benoemt de volgende thema's:

- Verkeer: GVVP en aanpak van lokale knelpunten.
- Energietransitie, klimaat en milieu, duurzaamheid.

En verder worden genoemd:

- Natuur en milieu: beheer en onderhoud.
- Sociale vraagstukken zoals 'prettig oud worden in mijn dorp' of 'eenzaamheid'.
- Woningbouw.
- Accommodaties.
- Behoud van werkgelegenheid/jongeren in de kernen.

Uitgangspunt is en blijft natuurlijk dat elke kern zijn eigen prioriteiten stelt. Het is en blijft van belang dat wordt uitgegaan van de kwaliteiten en betrokkenheid die in de kernen aanwezig zijn. Hiervoor is een goede afstemming met de gemeente gewenst. Als een onderwerp door meerdere kernen wordt genoemd, wil dat overigens niet zeggen dat dit thema per definitie belangrijker is dan thema's die minder vaak zijn benoemd. Het geeft wel een indicatie over op welke gebieden al wordt samengewerkt (bijvoorbeeld verkeer) of op korte termijn kan gaan worden (bijvoorbeeld energietransitie).

Conclusies *en aanbevelingen* 8

De beleidsuitgangspunten zoals vastgesteld in de Regiegroep Zelfsturing d.d. 5 juli 2018 (bijlage 1) zijn een overzicht van rollen, rolverwachtingen en taakafspraken over hoe we het samen zouden gaan doen. De vraag bij dit belangrijke evaluatiemoment is of raad, college en Gezamenlijke Kernen na de opgedane ervaringen deze uitgangspunten willen handhaven of aanpassen. Wat is nodig om het samen (nog) beter te doen? In deze laatste paragraaf trekken we enkele conclusies en doen wij aanbevelingen.

Conclusies

1. Alles overziend is er in de afgelopen periode in Gulpen-Wittem een positief klimaat ontstaan rondom zelfsturing en participatie. Van sommige kernen is bekend dat zij op bepaalde momenten niet op basis van de beleidsuitgangspunten hebben geacteerd. Hierover is o.a. de Regiegroep met hen in gesprek gegaan. Zelfevaluatie en evaluatie van (de praktische uitvoerbaarheid van) de beleidsuitgangspunten kunnen leiden tot verbeterstappen. De intentie van de Gezamenlijke Kernen is om het goede te versterken en door te gaan met dit proces.
2. Kernoverleggen zijn niet bedoeld als vervanging van de gemeenteraad op dorpsniveau. Zij behartigen zelf dus ook niet 'namens alle inwoners' de belangen van het dorp. Zij helpen inwoners wel met het verwoorden van wat er leeft in het dorp en kunnen adviseren over een gewenste aanpak. Het is uiteindelijk aan de gemeente(raad) om zo transparant mogelijk een inhoudelijke weging te geven aan leefbaarheidskwesties en daarover te besluiten. Kernoverleggen kunnen initiatieven nemen, burgerinitiatieven ondersteunen of ervoor zorgen dat in het dorp wordt samengewerkt.
3. Hoe een en ander in de rechtspersonen (stichtingen) is vormgegeven, spoort dat nog met de gewenste praktijk en beleidsuitgangspunten? Dat is een wezenlijke vraag. Deze discussie is naar aanleiding van een GK-bijeenkomst op 25 mei 2019 verwoord in de KERNACTIEF van juni 2019.
4. Op bepaalde terreinen die ook gemeentelijk beleid vragen, willen de Gezamenlijke Kernen een stap extra zetten. Met name zijn daarbij genoemd verkeersleefbaarheid, energietransitie en woningbouw.

5. Kernoverleggen ontwikkelen minder initiatieven op sociaal gebied, zeker als het bijvoorbeeld om zorg gaat. Er is een behoefte om, bijvoorbeeld ten behoeve van ouderen, te weten wat er is en wat er nog beter zou kunnen. Kernen willen niet vrijwilligersinitiatief op vrijwilligersinitiatief stapelen. Kunnen Kernoverleggen een nuttige functie vervullen als het gaat om prettig wonen en leven van ouderen in het dorp? En wat te doen aan de huisvesting voor starters en jongeren? Er leeft de wens om hieraan meer vorm te geven, maar het ontbreekt vaker aan capaciteit, kennis en middelen.
6. De gemeente loopt niet helemaal in de pas. Er is sprake van disbalans in informatieniveau en rolverwachtingen. De raad heeft zich blijkbaar onvoldoende laten informeren over de (importantie van) de beleidsuitgangspunten en andere tussenresultaten in het ingezette proces. Dat blijkt ook uit het autonoom inzetten van een evaluatieproces zonder daarbij de Kernoverleggen te betrekken. Het schort ook (nog) aan houding, kennis en vaardigheid bij een deel van de ambtenaren om zelfsturing een plek te geven in hun werkprincipes.
7. Er zou jaarlijks een communicatieplan worden opgesteld door de gemeente waardoor zelfsturing/participatie beter kon landen bij inwoners, burgerinitiatieven. Dit is niet van de grond gekomen. Op initiatief van de kernen is evenwel met HalloHeuvelland.nl een communicatieplatform ontstaan met steun van de gemeente. Maar dat is nog geen beleidsmatige en consequente benadering. Daarvoor moeten eerst gemeente en kernen samen antwoorden geven op vragen als: wat weten inwoners over zelfsturing in hun kern? Hoe zien zij de rol van hun Kernoverleg of Bewonersnetwerk? En wat doen we eraan om onze bewoners juist en vaker te informeren en betrekken bij zelfsturing en burgerparticipatie?
8. Met zelfsturing willen we een klimaat scheppen waardoor bewoners meer dan voorheen eigen verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving. Door zelfstandig - collectief - acties te ondernemen (zelfsturing) of door betrokken te zijn bij belangrijke besluiten over de leefbaarheid van hun dorp (participatie). Dat vereist een bepaalde houding en rol van alle betrokkenen. Zeker nu betrokkenheid van bewoners bij leefbaarheidsprojecten steeds vaker wettelijk verplicht wordt gesteld, zoals bij woningbouw en de Omgevingswet.
9. Zelfsturing/participatie is een proces van lange adem, waarbij evalueren en van elkaar leren essentieel zijn. We zien een begin van evaluatie bij de Kernoverleggen. We signaleren bij de projecten van de gemeente nog weinig evaluatie- en leermomenten. Dat een andere aanpak aantoonbaar tot positieve resultaten leidt, blijkt uit het succes van de projectmatige aanpak bij het realiseren van het dorpsplein en Fruitwei va Partey en de Pendile in Eys. Zo'n aanpak schept duidelijkheid in onderlinge verwachtingen, procesafspraken, rollen en verantwoordelijkheden.

Waar het nu op aankomt, is dat verantwoordelijkheden van burgerinitiatieven en verantwoorde-
lijkheden van de gemeente worden waargemaakt. Hiervoor is onderling meer begrip nodig. We
moeten weten én voelen dat we elkaar serieus nemen en de ruimte laten bij het omgaan met de
verantwoordelijkheden die bij ieders rol past. De inwoner die vindt dat de ambtenaar niet snel of
informatief genoeg is. De ambtenaar die er wellicht moeite mee heeft de betrokken inwoner binnen
zijn beschikbare werktijd een plek te geven. Dat vraagt om gerichte communicatie en afstemming.
Op alle niveaus:

- binnen de gestelde kaders door de gemeenteraad;
- in de Regiegroep Zelfsturing;
- aan het begin van - en zo nodig tijdens - elk samenwerkingstraject;
- en in de samenwerking tussen ambtenaren en vrijwilligers.

Aanbevelingen

We zijn op de goede weg. Laten we dit gemeenschappelijk maken: Communicare! Dat is de cen-
trale boodschap van de Gezamenlijke Kernoverleggen.

Bouw verder op de huidige fundamenten en succesfactoren:

- Schep binnen Gulpen-Wittem het juiste klimaat voor zelfsturing en burgerparticipatie door **samen** verantwoordelijkheid te nemen en ook daadwerkelijk samen te werken.
- Sluit aan bij kwaliteiten die aanwezig zijn in de kernen. Bewoners beschikken over veel kennis en kunde waarvan de gemeente tot nog toe amper gebruikmaakt. Bijvoorbeeld als het gaat om verkeer, energietransitie of woningbouw. Laten we samen nadenken over hoe we die kennis en kunde in kaart kunnen brengen.

In aanvulling op de bestaande beleidsuitgangspunten bevelen wij de volgende verbetervoorstellen aan:

1. Communicare

- a) Een actiever communicatiebeleid van de gemeente is nodig waar het gaat om mogelijkheden die burgers hebben voor zelfsturing/participatie en vrijwilligerswerk.
 - De huidige stimuleringsregeling 'zelfsturing' verdient het meer bekend te zijn bij bewoners. Die zorgt ervoor dat initiatieven in de dorpen opbloeien, zodat van het een het ander kan komen en mensen er vertrouwen in hebben dat hun inzet loont.
 - Voor de dorpsbewoners moet duidelijker worden dat het Kernoverleg de rol vervult als spin in het web en vliegwiel en niet als vertegenwoordiger van alle dorpsbewoners. Het kan hierbij helpen als elk Kernoverleg zich - ook in naam - omtover tot 'Bewonersnetwerk.'

- b) Gemeenteraadsleden onderscheiden zich door beter dan anderen een luisterend oor te hebben voor gevoelens en belangen die in enig dorp leven. Hier ligt een belangrijk kans voor samenwerking tussen gemeenteraad(slid) en Kernoverleg. Laat een werkgroep - samengesteld uit kernvertegenwoordigers en raadsleden - voorstellen uitwerken over de communicatie tussen kernen en gemeenteraadsleden.
- c) Draag ervoor zorg dat het ambtelijk apparaat nog meer vertrouwd raakt met zelfsturing en zich dienstbaar opstelt naar de gemeenschappen toe.

2. Draag zorg voor voldoende en passende ondersteuning

- a) Continueer de functie van een externe coördinator aangestuurd vanuit de (Gezamenlijke) Kernen, in samenwerking met een interne coördinator.
- b) Onderzoek op welke wijze het capaciteitsvraagstuk (menskracht en kennis) in de kernen zoals bij de sociale agenda of bij inbreng in gemeentelijke beleidsontwikkeling kan worden opgelost. Bijvoorbeeld bij het thema energietransitie.
- c) Investeer in leefbaarheid door gericht beleid te voeren en inhoudelijke kennis en capaciteit beschikbaar te stellen vanuit de reguliere begrotingsposten (zelfsturing als facetbeleid).
- d) Faciliteer als gemeente professionele ondersteuning bij complexe vraagstukken in de kernen, waaronder ook juridische ondersteuning als dat nodig is.

3. Herijk enkele spelregels

- a) Om zelfsturing verder tot ontwikkeling te kunnen brengen, blijven de gezamenlijke, eventueel aangepaste spelregels (beleidsuitgangspunten) van belang. Deze dienen uiteindelijk door de gemeenteraad te worden vastgesteld. En regelmatig in overleg met de Kernoverleggen te worden geëvalueerd en bijgesteld.
- b) Draag zorg voor herijking van de bestaande stichtingsvorm en doelstellingen. Werk aan een juridische vorm/aanpassing waarin de overeengekomen beleidsuitgangspunten beter tot hun recht komen.
- c) Naast het beoordelen van projectaanvragen van burgerinitiatieven bevelen we aan dat de Regiegroep meer aandacht besteedt aan de ontwikkeling/voorbereiding, ondersteuning en evaluatie van kernoverstijgende thema's en (ingrijpende) beleidsvoornemens van de gemeente.

4. Draag er zorg voor dat we van elkaar kunnen blijven leren.

- a) Kernoverleggen kunnen de aanwezige kennis en betrokkenheid van inwoners aanboren en vormgeven. Laten we o.a. leren van de pilot GVVP en met name de inbreng van de bewonersadviesgroep 'Verkeersleefbaarheid'.
- b) Kernoverleggen zouden met regelmaat inspiratiebijeenkomsten kunnen beleggen, steeds door een andere kern georganiseerd, zodat inspiratie en uitwisseling van 'good practice' tussen de dorpen kan plaatsvinden. Op die manier kan men van elkaar en van de eventueel uitgenodigde gasten/experts leren, zowel over kernoverschrijdende als lokale thema's.

- c) Vind zowel als gemeente als kernen niet het wiel steeds zelf uit. Leer ook van gemeenten of Kernoverleggen buiten de gemeentegrenzen waarvan bekend is dat zij al meer stappen in zelfsturing en burgerparticipatie hebben gezet.
- d) Ontwikkel leertrajecten voor wie zich wil verdiepen in zelfsturing en gemeenschapsvorming en hoe je dat concreet kunt aanpakken. Mooi als dat gebeurt in gemengde samenstellingen. Bijvoorbeeld raadsleden samen met inwoners uit verschillende kernen en ambtenaren.

5. We doen het samen

Als voorbereiding van het raadsbesluit over zelfsturing in december 2020 bevelen we aan dat de verbetervoorstellen gezamenlijk worden opgesteld door fractievoorzitters en de vertegenwoordigers van de Gezamenlijke Kernen.

Gulpen-Wittem, 1 september 2020

“Vernieuwing gaat vaak niet alleen om het opbouwen van iets nieuws, maar ook het afbouwen van het oude - waarbij dat laatste historisch vervlochten kan zijn met politieke belangen, culturele normen en regulatieve structuren.”

Hans Vermaak

In: 'de Veranderkompas, praktijkgids voor veranderaars', 2020.

Bijlage 1: Beleidsuitgangspunten zelfsturing

Vastgesteld door de Regiegroep Zelfsturing op 5 juli 2018,
na consultatie van alle Kernoverleggen.

September 2018; (hernieuwde) kennismaking tussen Kernoverleggen en
college van burgemeester en wethouders.

Inleiding

Deze uitgangspuntennotitie uit 2018 geldt tot nu toe als beleidskader voor het functioneren van de Regiegroep. En als compact werkdocument. Het Raadsbesluit en Actieplan Zelfsturing zijn daarbij richtinggevend. Van hieruit kan de Regiegroep het proces van Zelfsturing verder ontwikkelen. Dit document dient dus als leidraad en is vooral bedoeld als levend document dat niet in beton gegoten is. Maatwerk kunnen leveren is essentieel.

Algemeen

- Zelfsturing en zelforganisatie zijn nodig om aan de leefbaarheid van onze dorpen te werken. Die leefbaarheid staat onder druk van krimp, ontgroening en vergrijzing, een terugtrekkende overheid en verschrping van het voorzieningenniveau. Vanuit ieders eigen kracht en vanuit een gedeelde identiteit als dorpsnetwerken willen Kernoverleggen een positieve bijdrage leveren aan die leefbaarheid. En wel aansluitend op de leefwereld van de inwoners waar het om gaat en met zo min mogelijk nota's en overleggen (systeemwereld) en zoveel mogelijk 'doen'.
- De overheid is nog zoekende naar haar nieuwe rol en veranderende verantwoordelijkheden in de transformatie die nu gaande is richting participatiesamenleving. Daarbij gaat het om het vinden van een optimale balans tussen de representatieve democratie (gekozen overheid) en maatschappelijke democratie (bewoners nemen zelf besluiten).
- De gemeente Gulpen-Wittern wil graag voor de Kernoverleggen een betrokken partner zijn: Een gemeente die voorziet in noodzakelijke randvoorwaarden om zelfsturing te kunnen waarmaken en die samen met de Kernoverleggen, werkende weg, perspectief ontwikkelt onder het motto "Ja, het kan, tenzij..."
- Dit vraagt van de gemeente - het gehele gemeentelijke apparaat - een attitude en houding van dienstbaarheid aan de dorpen, een van loslaten en vooral vertrouwen uitstralen naar bewoners en hun vertegenwoordigers. Immers wanneer de gemeente kan loslaten in vertrouwen ontstaat ruimte voor de bewoners om zich te organiseren en verantwoordelijkheid te nemen.
- Gemeente en Kernoverleggen voeren daarom samen regie over de (beleids)ontwikkeling van de zelfsturing. Zij delen samen deze verantwoordelijkheid.
- Zelfsturing wordt politiek breed gedragen over alle partijen heen. Kernoverleggen zijn er voor alle inwoners van een kern en voor het algemeen belang, de leefbaarheid, van een kern. Als zodanig zijn zij a-politiek d.w.z. niet gebonden aan of verbonden met enige politieke partij. Ook hebben zij een andere verantwoordelijkheid en functie dan de gemeentelijke politiek (Raad/College).

Rol en taakopvatting Regiegroep Zelfsturing

- De Regiegroep Zelfsturing is het gremium dat het overkoepelende gemeentelijk beleid t.a.v. zelfsturing ontwikkelt en coördineert. De rol van de Regiegroep in de ontwikkeling van de inrichtingskaders voor Zelfsturing is vooral gericht op het bij elkaar brengen van partijen om samen een gemeenschappelijke visie te formuleren en daaraan vast te houden.

- De Regiegroep heeft als taak het ontwikkelen van beleid (kaderstellingen), het begeleiden en adviseren van het proces van zelfsturing en bewaken en controleren van de uitvoering van kaderstellingen. Hieronder is ook begrepen de financiering van burgerinitiatieven/zelfsturing zoals vervat in de subsidieregeling: toetsing, coördinatie en afstemming van aanvragen worden behandeld door de Regiegroep.

Samenstelling Regiegroep Zelfsturing

- De Regiegroep bestaat uit vertegenwoordigers van gemeente en Kernoverleggen en de ondersteunende coördinatoren Leefbaarheid.
- Vanuit de gemeente wordt deelgenomen door de portefeuillehouder Zelfsturing (proces), de algemeen directeur/gemeentesecretaris en de interne coördinator Leefbaarheid. Afhankelijk van de agenda zullen inhoudelijke portefeuillehouders deelnemen.
- Vanuit de Kernoverleggen nemen 2 vertegenwoordigers deel die daartoe door de Gezamenlijke Kernen zijn voorgedragen en gekozen en de externe coördinator Leefbaarheid.

Werkwijze Regiegroep Zelfsturing

- De Regiegroep hanteert bij voorkeur een probleem- en vraaggestuurde aanpak. Bijvoorbeeld door middel van casusbesprekingen met betrokken partijen en naar aanleiding van signalen uit de zelfsturingspraktijk.
- Het voorzitterschap wordt omwille van de gezamenlijke verantwoordelijkheid periodiek wisselend uitgevoerd, dan weer door gemeente, dan weer door de vertegenwoordigers van de Gezamenlijke Kernen.
- Het secretariaat van de Regiegroep wordt uitgevoerd door de interne coördinator Leefbaarheid.
- De agenda wordt steeds in onderling overleg opgesteld en voorbereid in het coördinatoroverleg.

Communicatie

- De gemeente draagt - in samenspraak met de Gezamenlijke Kernen - elk jaar zorg voor een communicatieplan.

Doelstelling Kernoverleggen en Zelfsturing

- De betrokkenheid van de inwoners onderling en met de leefgemeenschap behouden en versterken. En mede daardoor:
 - de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving verhogen.
 - vitale voorzieningen beschikbaar/bereikbaar houden en creëren.
 - de sociale samenhang bevorderen.

Organisatie Kernoverleggen

- De huidige initiatiefgroepen zelfsturing en Kernoverleggen zullen uiteindelijk allen gaan werken als 'Dorpsnetwerk': een kerngroep (spil/vliegwiel) die in verbinding staat met een netwerk van inwoners, vrijwilligers, werkgroepen, verenigingen, organisaties en geledingen uit de betreffende kern.
- De kerngroepen stimuleren, activeren, faciliteren en ondersteunen initiatieven/werkgroepen in het dorp. Initiatiefnemers/werkgroepen zijn dan aan zet. Initiatiefnemers worden geholpen door het leggen van verbindingen met anderen en bij de uitvoering van de plannen.
- Om deze taakstelling te kunnen uitvoeren is draagvlak nodig én medewerking van de inwoners van het dorp. De kerngroep van het dorpsnetwerk is zo samengesteld dat het dorpsnetwerk zowel als representatief voor het dorp wordt ervaren alsook dat het zelf de spil- en vliegwielfunctie optimaal kan waarmaken. Door middel van samenstelling én werkwijze wordt voor zover mogelijk voorzien in betrokkenheid van verschillende dorpsgeledingen: jongeren, ouderen, ondernemers, zorg- en welzijnsorganisaties, informele/vrijwilligers/belangenorganisaties, (nieuwe) burgerinitiatieven, dorpsverenigingen zoals harmonie, schutterij, sport en cultuur, kerkgemeenschap en ook nieuwe inwoners.
- Kerngroepen leggen verantwoording af aan inwoners en gemeente door transparant te zijn in organisatie, kosten en werkwijze. Het streven is om minimaal één keer per jaar als Kernoverleg naar buiten te treden en in openbaar contact te zijn met de inwoners. Burgerinitiatieven krijgen dan een podium. Bij voorkeur wordt dat gekoppeld aan een openbare manifestatie of dorpsfeest: er valt iets samen te vieren!
- Door middel van samenwerking kunnen de Kernoverleggen kennis, ervaring en menskracht bundelen en elkaar inspireren. En samen zijn zij een gesprekspartner bij gemeentelijke beleidsvorming. De Gezamenlijke Kernen stellen een regeling vast ten behoeve van de voordracht van vertegenwoordigers. Zij hebben - wisselend - een zittingstermijn van steeds 2 jaar.

Externe ondersteuning

- De Kernoverleggen krijgen de beschikking over professionele ondersteuning ten behoeve van kernondersteuning en infrastructuurondersteuning. Het gaat dan om:
 - organisatie en activiteiten van de Kernoverleggen, in hun tempo op hun verzoek, bijvoorbeeld bij fondsenwerving.
 - het zijn van een spreekbuis voor gemeentelijk beleid.
 - het stimuleren van een parallelle ontwikkeling van zelfsturing bij gemeente en dorpen (o.a. procesbegeleiding).
- Het is aan de kernen om de inzet van de externe ondersteuning te bepalen. Dat geldt ook voor de (wijze van) werving en aanwijzing van de functionaris in kwestie. De invulling en werving van de externe ondersteuning dient in nauw overleg te geschieden tussen de Regiegroep en de Kernoverleggen.

Financiering

- Voor het ontwikkelen van dorpsplannen en ondersteunen van burgerinitiatieven kunnen de dorpsnetwerken (Kernoverleggen én burgerinitiatieven) beschikken over activiteitengeld.
- Conform verzoek van de GK een bedrag van € 150.000,- voor projecten vanuit burgerinitiatieven. Dus ook in kernen waar geen zelfsturing is gevormd, kan een verzoek vanuit een burgerinitiatief worden ingediend. De burgerinitiatieven bepalen zelf waarvoor ze de gelden willen inzetten met dien verstande dat de aanvraag wel aan de criteria in de subsidieverordening zelfsturing/burgerinitiatieven moet voldoen.
- Kernoverleggen zijn natuurlijk burgerinitiatieven maar niet uitsluitend. Er kunnen allerhande initiatieven een appèl doen op dit budget. Van belang daarbij zal zijn de gerichtheid op de leefbaarheid van de kernen (domein) én de positionering van de Kernoverleggen, zodat zij kunnen initiëren, coördineren en faciliteren.
- Een eenvoudige aanvraag bij de gemeente is voldoende. Eenvoud betreft een korte looptijd en een simpele aanvraagprocedure en verantwoording. De gemeente ziet enkel toe op doelmatigheid, regelgeving en rechtvaardigheid. De kerngroep van het dorpsnetwerk legitimeert de inhoud van het burgerinitiatief.
- Fysieke en sociale leefbaarheidsprojecten, die het bedrag van € 10.000,- overstijgen en structureel van aard zijn, worden zo mogelijk (mede) gefinancierd uit de reguliere begrotingsposten bij het betreffende beleidsveld. De aanvraagprocedure verloopt via de gemeentelijke begrotingssystematiek.
- Aanvragen die € 10.000,- overstijgen dienen voor akkoord aan het college te worden voorgelegd.

Evaluatie

- De Gemeenteraad evalueert jaarlijks de voortgang van de Zelfsturing o.a. door middel van een jaarlijkse conferentie.

Bijlage 2: Bevindingen per kern

Op 9 juni 2020 hebben de voorzitters van de Kernoverleggen en de Regiegroep in een Gezamenlijke Kernen - bijeenkomst de volgende vier vragen geformuleerd als onderlegger voor een actuele evaluatie per Kernoverleg:

> Wat zijn de resultaten en highlights van de zelfsturing/burgerparticipatie in uw kern in de periode 2018-2020?

Denk hierbij vooral ook aan het (eigen) functioneren van zelfsturing en wat daarvoor nodig is. We willen gemeenschapsontwikkeling en leefbaarheid bevorderen. Zelfreflectie is daarbij gewenst.

> Waar is winst te maken, wat kan beter?

> Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

Welke concrete ervaringen heeft u? En welke wensen?

> Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

Wat wilt u als Kernoverleg/Bewonersnetwerk proactief samen met de andere kernen en gemeente gaan invullen?

¹ Bij zelfsturing is sprake van burgerinitiatieven die soms verbonden zijn met de Kernoverleggen en soms ook zelfstandig functioneren.

De mural-actie met de school

In samenwerking met de school en een professioneel mural-artiest is een mural aangebracht op de schoolmuur. Door kinderen van de basisschool bedacht en een activiteit waarbij ouderen schilderijen hebben gemaakt.

“Dit is een goed voorbeeld van versterking van de leefbaarheid en het in contact brengen van jong en oud in Epen, wat kan samengaan met het mooier maken van het dorp zelf.”

Alexander Bastings

Epen

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Het Dorpsontwikkelingsplan 2017 van Epen is een breed gedragen plan met 10 uitvoeringsplannen (zie [HalloHeuvelland.nl/lokale-media](https://halloheuvelland.nl/lokale-media)).
- Herkenbare en aantrekkelijke ontmoetingsplaatsen inrichten of moderniseren: verschillende visies en toekomstscenario's zijn onderzocht.
- Acties behoud geldautomaat.
- Ondersteuning Bronnenland 2.0/Beleefbos i.s.m. de ondernemersvereniging.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Bloembakkenactie.
- Visualisaties/ontwerpen Patronaatsplein.
- Garage-sale/Kerstzingen op straat.
- Bij de presentatie van het Dorpsontwikkelingsplan (in 2017) is samen met en door de kinderen van de basisschool een mural (graffiti) gemaakt.
- Het hoeskamer-project.
- Kermisactiviteiten voor jong en oud.
- HalloHeuvelland.nl is online en 2 dorpsverbinders promoten gebruik in Epen.
- Bijdragen aan 'Kerst in Geuldal'.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Als zelfsturingscomité (sinds 2015) zijn we meer bekend geworden in het dorp. Inwoners hebben een groter begrip over en van zelfsturing. We zien dat doordat we als aanspreekpunt bij vraagstukken worden gebruikt. We willen vooral een verbindende en faciliterende rol vervullen.
- Voor de uitvoering hebben we meer/andere/extra handen nodig. Ook is er ruimte voor/hopen we op de jeugd en jongeren om hierbij een actieve rol te spelen.
- De vergaderdruk voor, en het allemaal zelf regelen door de leden van het stichtingsbestuur vragen om aanpassing. Winst zit in meer faciliteren en minder zelf doen.
- Voor de uitvoering hebben we meer handen en ondersteuning nodig, vooral voor het versterken van de sociale functies voor onze oudere inwoners. Alsook voor het verbeteren van de interacties tussen inwoners (oud en jong), verenigingen en instanties. Communicatief is er nog veel te winnen in ons traditioneel ingericht dorp.
- HalloHeuvelland.nl kan daar misschien een bijdrage in leveren.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Onze gemeentelijke contactpersoon is Kenneth Leunissen (de interne coördinator Zelfsturing) en contacten met de gemeente lopen via hem. We zijn erg tevreden over zijn hulp, inzet en betrokkenheid. Soms wordt er op aangegeven van Kenneth Leunissen voor bepaalde thema's/onderwerpen rechtstreeks contact opgenomen met andere ambtenaren.

- De externe coördinator Gé Hoeijmakers helpt de zelfsturing van de kernen bij de administratieve processen en verwoording van projectplannen/ideeën en wensen en zorgt voor een verbinding tussen de kernen. De ervaring en kennis van de externe coördinator wordt benut om de effectiviteit en efficiency van de leden van de kernteams te bevorderen. Het neemt een last van de schouders van de vrijwillige bestuursleden. De zelfsturing ervaart zijn aanwezigheid als een belangrijke, zo niet onmisbare, ondersteuning. Omdat de zelfsturingsleden vrijwilligers zijn, is de aanwezigheid van de externe coördinator een waarborg in de voortgang van de werkzaamheden.
- De Regieraad en de samenwerking tussen de kernen zijn zeer waardevol in de noodzakelijke verbindingen en kennisdeling.

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

Het dorpsontwikkelingsplan Epen beschrijft acht thema's en tien uitvoeringsplannen.

In zekere zin zijn deze voor ook voor andere dorpen in meer of mindere mate van toepassing. Het zou waardevol zijn als er nog meer aan kruisbestuiving wordt gedaan. In ieder dorp zit specifieke expertise. Ieder dorp ontwikkelt en realiseert burgerinitiatieven en leert. Winst is te halen in het delen van die kennis.

Enkele punten die we willen uitlichten, zijn:

- Het betrekken van jeugd bij de zelfsturing vraagt aandacht.
- De focus verleggen van fysieke naar sociale thema's. Bij voorkeur zaken die de zelfredzaamheid van ouderen versterken. Als het om concrete hulpvragen gaat, lijkt dat makkelijker te gaan. Hiervoor kan ook HalloHeuvelland.nl actief worden ingezet.
- Het lijkt moeilijk om voor sociale thema's daadwerkelijk initiatieven en vrijwilligers te vinden.
- De woningproblematiek is een kernoverstijgend thema dat gezamenlijke aandacht vraagt.

- **Werk vanuit overschotten die er zijn en niet vanuit tekorten en problemen. Alles is er al, je hoeft het alleen met elkaar te verbinden.**
- **Volg het tempo van het dorp/de dorpsbewoners.**
- **Ga niet op zoek naar de behoeften, maar naar het aanbod van mensen in de buurt of van je buurtgenoten. Bied geen antwoorden of oplossingen maar stel vragen...**

ABCD*-tips voor iedereen die actief wil zijn in zijn dorp.

* De Assed Based Community Development (ABCD) werkt vanuit de kwaliteiten die in elke gemeenschap te vinden zijn en bouwt vandaaruit aan een krachtige samenleving.

Bron: Buurtmaken met ABCD, VSBfonds maart 2020

Ontwerp Pendile te Eys

Een wedstrijd voor het beste ontwerp voor het Pendileplein in het dorp. Omwonenden bepaalden de wensen en behoeften/functionele en esthetische eisen waaraan het plein zou moeten voldoen. Drie architectenbureaus maakten - binnen deze kaders - een ontwerp. Inwoners kozen tot slot - op een druk bezochte bijeenkomst waar de ontwerpen werden toegelicht - het beste ontwerp.

“Het was een netelig onderwerp, omdat het al jaren niet wilde vlotten met de plannen. Door het breed betrekken van de inwoners zijn we erin geslaagd er toch iets gemeenschappelijks van te maken met draagvlak in het dorp.”

Teus Mallee

Eys

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Werkgroep verkeer.
- Ondersteuning/inspraak kwestie Voncken/grote schuur.
- Inbreng bij reconstructie Mesweg/Froweinweg.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Ontwerp Dorpsplein Pendile.
- Vormgeving protest vestiging intensieve veehouderij/geiten.
- HalloHeuvelland.nl is in Eys online met 1 dorpsverbinder.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

Geen reactie op deze vraag ontvangen van Kernoverleg Eys.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

Kort samengevat luidt de conclusie, dat het Kernoverleg Eys niet serieus wordt genomen en dat voor een goed functioneren een cultuuromslag binnen het ambtelijke apparaat nodig is, voor zover tenminste de doelstellingen van Kernoverleg nog steeds worden onderschreven.

Op het niveau van het college van B&W wordt vooral met veel woorden de doelstellingen van het Kernoverleg verheerlijkt, doch niet met daden. Een paar voorbeelden:

- Bij de studieopdracht inzake het project 'Voncken' wordt de door ons zo benadrukte optie van situering op een industrieterrein expliciet NIET meegenomen.
- Bij de reconstructie van de Mes-/Froweinweg stelt de wethouder heel duidelijk dat hij eindverantwoordelijk is. Misschien dat onze inhoudelijke inbreng niet het juiste niveau kent, maar bij het kennisniveau van externe bureaus kun je ook meestal vraagtekens zetten. Gezond boerenverstand prevaleert vaak.
- Activiteiten, die niet welgevallig zijn naar het oordeel van B&W worden NIET betaald (legeskosten bij de rechtbank).
- Een 'succesje' bij de geitenkwestie aan de Kromhagerweg wordt geclaimd door B&W.
- Het 'succesje' bij het Pendile terrein wordt omgeven door veel vraagtekens omtrent de vraag of er wel integer is gehandeld.

Op het niveau van de ambtenaren is van medewerking geen sprake. Er wordt gevreesd voor aantasting van 'koninkrijkjes'. Systematisch worden er ook geen brieven beantwoord. Misschien iets te zwart/wit geformuleerd, maar een cultuuromslag is hier wel noodzakelijk, vermits de doelstellingen van het Kernoverleg worden onderschreven.

NB. In de Grachtstraat Oost zijn onlangs een tweetal kleine projecten met succes gerealiseerd door rechtstreeks contact met de buitendienst van de gemeente en dus zonder tussenkomst van het Kernoverleg!

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

Geen reactie op deze vraag ontvangen van Kernoverleg Eys.

Bewonersnetwerk werkt!

“Gulpen is begin 2019 met zelfsturing aan de slag gegaan. We hebben consequent gekozen om als Bewonersnetwerk te gaan functioneren. Het voordeel is dat je als bewoner wat te kiezen hebt. Je kunt lid van de kerngroep worden, maar ook expert, buurtverbinder of alleen volger zijn. Daardoor hebben we in anderhalf jaar tijd al veel bereikt en een volle zaal bij onze openbare bijeenkomsten. Kijk maar eens op onze site of Facebook-pagina.”

Tjeu Seevers

Deze mural van Yasja Ligtelijn werd onder andere ook geïnitieerd door het Bewonersnetwerk.

Foto: Yari Ligtelijn

Gulpen

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Oprichting Bewonersnetwerk met faciliterende en ondersteunende kerngroep en themawerkgroepen: o.a. werkgroep jong & oud/positieve gezondheid/verkeer.
- Communicatie: Facebook (Corona-journaal), huis-aan-huis nieuwsbrief, website en artikelen.
- Bijeenkomsten zijn laagdrempelig en goed bezocht.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Grote inbreng bij Centrumplan, incl. Timpaantuin.
- Initiatief grote mural van Yasja Ligtelijn.
- Ondersteuning Speeltuinvoorziening Rosgats.
- Acties rolstoeltoegankelijkheid openbare ruimte, horeca, supermarkten en MKB.
- Actie voor openbaar toilet.
- Meedenken over betere verkeersleefbaarheid.
- Kerstsfeermakers van Gulpen als ondersteuning voor nieuwe ondernemersvereniging.
- Organisatie 75 jaar bevrijding.
- HalloHeuvelland.nl is in Gulpen online met 1 dorpsverbinder.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Bewonersnetwerk niet laten gebruiken als boodschapper naar gemeentehuis.
- Als Bewonersnetwerk alsnog kiezen voor stichtingsvorm?
- Meer met zelfstandige themagroepen werken, ondersteund door vaste contactpersoon uit kerngroep.
- 'Verversing' kerngroep en verdeling taken: we willen een dynamische beweging blijven.
- Meer initiatieven vanuit bewoners/buurt; zijn wij genoeg buurtverbinder?
- Moeten bewoners meer in beweging zien te krijgen, processen actiever ondersteunen.
- Betere bereikbaarheid/laagdrempelige toegankelijkheid (misschien vaste ruimte met een soort spreekuur in het nieuwe gemeenschapshuis).
- Gemeentelijke overheid gaat nog te veel uit van zelf sturen in plaats van zelfsturing door bewoners.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Is in de loop van het jaar zeker gegroeid. Servicegerichtheid is toegenomen. Samen opgetrokken bij verschillende projecten. Vooral wethouder Jos Last was positieve aanjager van inbreng door bewoners bij Centrumplan.
- Maar het blijft (te) sterk afhankelijk van met welke ambtenaar/afdeling je te maken hebt.
- Bij sommige acties was het moeizaam om gesprekspartner te vinden/iemand te bereiken binnen het gemeentehuis, bijv. bij de vraag over een openbaar toilet. Dingen blijven meteen liggen als iemand ziek is of op vakantie.
- Afdeling Communicatie ondersteunt goed als we daarvoor een verzoek indienen, maar deelt geen gemeentelijke informatie proactief richting Bewonersnetwerk.

- Ondersteuning van Kenneth Leunissen en Gé Hoeijmakers is goed; makkelijk aanspreekbaar en actief ondersteunend.
- Groenloket: hoort er niets meer over, terwijl er echt belangstelling voor was.

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Uitwisselen Good Practice, zowel tussen kernen als gemeente-overstijgend.
- Energietransitie (n.a.v. Groenloket en biomassacentrale Wijlre).
- Verkeer: GVVP en Verkeersleefbaarheid (overlast 'Gemotoriseerd Funverkeer').
- Woningbouw, met nadruk op doorstroming.
- Sociale vraagstukken; ouderenzorg, armoede, vereenzaming, jeugdzorg, etc..
- Vrijwilligersverzekering EN aansprakelijkheid kerngroep (stichting?!).
- Betrekken van jongeren bij zelfsturing.
- Financiering projecten zelfsturing.

- **Houd het leuk, wees creatief, durf ludiek en een tikje anarchistisch te zijn en bedien jezelf van een 'yes,we can'- houding.**
- **Verminder het aantal vergaderingen en ga meer samen doen.**
- **Werk aan gezamenlijke trots met elkaar. Op elkaar, je dorp en wat je met elkaar voor elkaar krijgt.**

ABCD*-tips voor iedereen die actief wil zijn in zijn dorp.

* De Assed Based Community Development (ABCD) werkt vanuit de kwaliteiten die in elke gemeenschap te vinden zijn en bouwt vandaaruit aan een krachtige samenleving.

Bron: Buurtmaken met ABCD, VSBfonds maart 2020

Snel internet voor Ingber

Ingber heeft nu wifi-bekabeling van Ziggo.

*“We zijn er wel zes jaar mee bezig geweest, maar uiteindelijk hebben we 90% van de bewoners bereid gevonden deel te nemen. Dat was de eis van Ziggo. Dankzij deze snelle verbinding kunnen ook ouderen-
zorg, ondernemers en bewoners hiervan profiteren. Huizen werden bijvoorbeeld beter verkoopbaar. Internet is een basisbehoefte tegenwoordig.”*

Nel Frints

Ingber

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- 2-maandelijks inloopbijeenkomsten.
- Samenwerking verenigingen.
- Werkgroep/acties veiligheid en verkeer.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Kantine inrichten als ontmoetingsplek.
- Bloembakkenactie/prullenbakken.
- Snel internet: Ziggo-aanleg wifiverbinding.
- Organisatie Dodenherdenking.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Hulp van de gemeente zou makkelijker kunnen worden, communicatie vanuit de gemeente beter.
- Meer mensen die iets willen/zouden kunnen doen.
- Het bestuur van het Kernoverleg is te klein.
- De communicatie verdient aandacht, binnen het bestuur, met werkgroepen en gemeente.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Gemeente moet soms duidelijker worden, niet altijd het gevoel geven dat we iets van de gemeente krijgen.
- We praten over leefbaarheid, maar echt iets voor leefbaarheid doen is moeilijk.
- Denk aan toegankelijkheid van de kantine. Het is geen luxe maar belangrijk qua veiligheid, leefbaarheid. Soms moeten we iets doen, maar de gemeente helpt niet mee bij de realisatie.
- Onze ervaring is dat er door de gemeente wel eens voorbij wordt gegaan aan het feit dat onze inzet vrijwilligerswerk is, dat naast een baan gedaan wordt.

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Verkeer en veiligheid.
- Leefbaarheid.

Mechelen: Ook tradities in stand houden

Resultaten boeken waarvoor mensen ook dankbaar zijn: jaarlijkse kermis met randactiviteiten, projecten als de verplaatsing van de gehandicaptenparkeerplaats. Of de bereikbaarheid van de woningmarkt voor jongeren uit eigen kern.

“Dat we nu, en in de toekomst steeds meer, een centrale en verbindende rol spelen binnen wat er leeft in ons dorp, is hetgeen waar we het meeste voldoening uit halen en trots op zijn.”

Huub Colen

Mechelen

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Mechelen Beleefbaar Groen.
- Werkgroep verkeer.
- Project 'Bereikbaarheid woningmarkt jongeren'
- Beheer Mechelse agenda: bundeling van verenigingsactiviteiten op eigen site.
- Behoud betaalbare verenigingsruimte.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Onderhoud Dorpsgaard Mechelen.
- Kermis; een dorpsfeest met groeiende animo.
- Beheer/onderhoud elektrische auto's.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

In 2020 zijn er enkele projecten gestart waarbij het verstrekken van informatie richting de inwoners van Mechelen en communicatie met de achterban in het algemeen centraal staan. Aan de hand van deze projecten willen we als Dorpsbinding Mechelen een duidelijker gezicht laten zien.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- De komst van Kenneth Leunissen is een aangename verrassing. Snel en duidelijk in zijn communicatie.
- Onze ervaringen met de rest van het ambtelijk apparaat blijven toch helaas steeds dezelfde. Waarbij 'traag, log en clichébevestigend' opkomen als mogelijke reacties.
- Door het college voelden we ons in het afgelopen jaar ook minder positief weggezet.

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- In beginsel zijn we als Dorpsbinding Mechelen natuurlijk vooral bezig met onze eigen kern. Desalniettemin zijn er overlappende thema's.
- Zo is de verkeersveiligheid rondom de basisschool in Mechelen en de verkeerssituatie (drukke) in de gemeente in het algemeen een thema dat Mechelen overstijgt.
- Ook een ander beleid aangaande evenementen-subsidies zal voor meerdere kernen van groot belang zijn om de eigen tradities en cultuur in stand te kunnen houden.

Kerstevenement in Nijswiller

'Um dur Krisbaum' werd bezocht door meer dan 50 kinderen, hun ouders en overige dorpsgenoten (zo'n 150 in totaal). Spelletjes, muziek, drank en eten: een gezellig feest dat georganiseerd werd in samenwerking met alle betrokken ondernemers.

"Een groot succes. Het is gelukt om mensen tot elkaar te brengen en bij elkaar te halen en gezellig bij elkaar te zijn."

Tom Janssen

Nijswiller

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Open gesprek met College (dorpsrondgang).
- Ondersteuning stichting Dorpshoes i.o.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Kerstevenement 2019.
- Speeltuin: opening en uitbreiding.
- Vinger aan de pols bij invulling Sophianumterrein.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Het is absoluut noodzakelijk, dat wij als Kernoverleg een band kweken met alle jonge ouders met kinderen binnen het dorp. Het is namelijk hun toekomst en zij zullen degenen moeten zijn, die de gewenste veranderingen binnen het dorp zelf moeten aangeven en waar mogelijk zelf moeten uitvoeren.
- Het Kernoverleg zal hen daarin zoveel mogelijk moeten ondersteunen, bijvoorbeeld door het aanvragen van subsidies voor hun projecten bij mogelijke subsidieverstrekkers.
- Binnen het Kernoverleg zelf dienen de leden betere afspraken te maken over het verdelen van de activiteiten. Iedereen moet in de toekomst een eigen rol gaan spelen en uiteraard hierover rapporteren naar de andere leden. Dit uiteraard buiten de gezamenlijke activiteiten.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Er moet meer transparantie komen in het delen van informatie (gemeente dient dus informatie sneller te delen met het Kernoverleg).
- De gemeente moet sneller reageren op vragen van het Kernoverleg. Men kan niet volstaan met het registreren van een brief en dan minimaal 6 weken de tijd nemen om hierop te reageren.
- De interne coördinator Zelfsturing binnen de gemeente zal zelf beter moeten worden ondersteund, aangezien hij alle vragen niet zelf kan beantwoorden (is dit in gang gezet?).

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- GVVP.
- Uitwisseling van ideeën, problemen etc. via het centraal Kernoverleg, zoals dit nu reeds plaatsvindt.
- Maar wellicht kan bijvoorbeeld een WhatsApp-groep met 1 vertegenwoordiger per kern het mogelijk maken om een gezamenlijk probleem sneller te signaleren en ook gezamenlijk aan te pakken bij de gemeente!

Partij-Witter: een nieuw dorpsplein

Voor het gemeenschapshuis A gen Wienhoois wordt een nieuw dorpsplein gerealiseerd dat medio 2020 is opgeleverd.

“We zijn apetrots op ons prachtige nieuwe dorpsplein. Het nodigt niet alleen uit om er veel gebruik van te maken. Het toont tevens de kracht van burgerparticipatie en zelfsturing in onze kleine kern!”

Hub Quodbach

Partij-Witter

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Dorpsbijeenkomst/Partyer daag.
- Zelfevaluatie.
- Werkgroep verkeer.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Dorpsplein.
- Fruitwei va Partyer.
- Inrichtingsaspecten publieke ruimte: wegen, wandelpaden, speelterrein/voetbalterrein.
- Jaarlijkse schoonmaakacties bermen en beken.
- Hoeskamer met verbreding actieradius.
- HalloHeuvelland.nl is in Partij-Witter online met 1 dorpsverbinder.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Het aantal mensen, van jong tot oud, dat zich interesseert voor en daadwerkelijk actief deelneemt aan gemeenschapsontwikkeling en verbetering van de leefbaarheid is betrekkelijk gering. Het bestuur is te klein en vaak niet kundig genoeg om nieuwe issues op en aan te pakken. De komende tijd gaan we daar extra aandacht aan besteden (o.a. meer vrije en themagebonden inloopavonden).
- Het bevorderen van de verbinding tussen inwoners onderling -van jong tot oud-, tussen inwoners en de lokale verenigingen, clubs en bedrijven en tussen deze groepen en het KO verloopt nog steeds moeizaam. Onderzocht zou moeten worden wat de behoefte is en of dit een specifiek probleem van onze, van meerdere of alle kernen is en wat de onderliggende oorzaken zijn. Door gebrek aan mankracht bij het KO zou dit onderzoek centraal (via de gemeente) moeten plaatsvinden.
- Misschien moeten we onze vraagstukken ook (zelf) gaan voorleggen aan de raadsfracties.
- Projectmatig aanvliegen van grotere projecten waarbij verwachtingen, afspraken en verantwoordelijkheden duidelijker worden vastgelegd.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Algemeen: de door de centrale overheid ingevoerde mogelijkheden voor zelfsturing en (steeds meer wettelijk verplichte) burgerparticipatie vereisen een andere kijk op en omgang met de inspraak van de burgers. Inwoners kunnen, willen en moeten steeds vaker en eerder worden betrokken bij gemeentelijke plannen en beleid. B&W en het ambtelijk apparaat moeten wennen aan deze nieuwe inspraakcultuur en daar hun organisatie op aanpassen, of ze dat nu leuk vinden of niet. Raadsleden die bij verkiezingen werden gekozen o.b.v. hun stemgedrag in de raadzaal en op basis van hun eigen partij-ideologie (hun kijk op de samenleving, plannen en ideeën) moeten voortaan ook rekening gaan houden met stemmen die de via KO's e.d. georganiseerde inspraak kan opleveren. Het ene raadslid zal dat zien als te omslachtig of als een bedreiging, het andere als een kans. Maar ze hebben eigenlijk geen andere keuze. Voor zowel B&W, de ambtenaren en de raadsleden betekenen de verbeterde inspraakprocedures een ware maar taaie cultuuromslag. Die is jaren geleden al ingezet, echter zonder daarbij, samen

met de KO's, beleid en/of uitgangspunten te formuleren over hoe we binnen de gemeente zouden moeten en kunnen omgaan met de nieuwe inspraakmogelijkheden en hoe we die kunnen evalueren en verbeteren. Met als gevolg dat de worsteling met de benodigde cultuuromslag nog steeds in alle hevigheid plaatsvindt. Dat is niet alleen verloren tijd. Het komt ook de duidelijkheid over de rollen, de kansen, de verhouding en de communicatie van/voor/tussen alle betrokken partijen niet ten goede. We hopen van harte dat de evaluatie van de raad, samen met deze (tegen)evaluatie, de cultuuromslag versnelt en dat alle betrokken partijen (incl. de KO's) met elkaar om de tafel gaan zitten om beleid en/of uitgangspunten voor zelfsturing en burgerparticipatie te formuleren. In het bijzonder aangaande de rollen, de werkwijze, de communicatie en de evaluaties.

- GVP: goede samenwerking tussen afgevaardigden KO's (klankbordgroep) en de betrokken wethouder/ambtenaren. Geen betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden bekend.
- Verkeersveiligheid: goede samenwerking tussen werkgroep KO, wethouder en ambtenaren, te weinig aandacht en begrip voor verkeersveiligheid Partijweg. Geen betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden bekend.
- Dorpsplein Partij: in het begin veel tegenwerking van betrokken wethouder en ambtenaren. Na aantreden nieuwe wethouder(s) meer ruimte en begrip. Zeer geringe betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden.
- Uitbreiding opslagruimte voor huurders van het gemeenschapshuis: geen begrip van B&W en ambtenaren en geen betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden bekend.
- Inrichting boomgaard, jeu-de-boules-baan, kinderspeelterrein e.d.: positieve opstelling van B&W en ambtenaren. Geen betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden bekend.
- Inrichting inwonerspanel gemeente: KO is hier pas bij betrokken nadat de gemeente/de raad het besluit daartoe had genomen, dus geen echte inspraak en geen betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden bekend.
- Wijziging bouwplannen 2010 Partij Oost: uit de krant van deze wijziging vernomen, verzoek om inspraak is in beginsel afgewezen, geen betrokkenheid/initiatief/communicatie van/met raadsleden bekend.
- KO/raadsbijeenkomst 2019: m.n. tijdens de tafelgesprekken op deze bijeenkomst bleek vooral dat de raadsleden nauwelijks enig idee hadden van de begrippen zelfsturing en burgerparticipatie en er ook niet echt mee bezig waren.

Conclusie: de verhouding/communicatie tussen B&W en ambtenaren en het KO is sterk afhankelijk van het onderwerp, de betrokken wethouder(s) en ambtenaren en varieert van goed tot matig en slecht. De verhouding/communicatie tussen het KO en de raadsleden is te verwaarlozen.

Onderlinge verhoudingen zijn onduidelijk: is KO spreekbuis van gemeente naar bewoners, doorgeefluik of gesprekspartner?

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Energietransitie, klimaat en milieu, waaronder zonnepanelen op alle daarvoor geschikte daken, isolatie van alle woningen en de keuze voor eventuele andere nieuwe energievormen (biocentrales, aardwarmte, restwarmte, waterstof etc.) en het wel of niet weghalen van de bestaande transportleidingen voor gas (daar kan later mogelijk waterstof doorheen).
- Woningbouw/renovatie (betaalbare en energiezuinige huur en koopwoningen) t.b.v. starters, alleenstaanden en senioren.
- Accommodaties (o.a. exploitatie en energiezuinig maken gemeenschapshuizen en sportaccommodaties en stimulering van het gebruik ervan).
- Verkeersproblemen en geluidsoverlast door toerisme en vliegverkeer.
- Onderzoeken waarom relatief veel inwoners binnen de gemeente zich niet betrokken voelen bij en/of geen gebruik kunnen of willen maken van zelfsturing/burgerparticipatie en daar gericht actie op ondernemen.
- Gezamenlijke promotie van de mogelijkheden, de voordelen en het nut van zelfsturing/burgerparticipatie t.b.v. het bevorderen van de deelname aan burgerparticipatie.
- Het bevorderen van het bewustzijn van de impact van het eigen (leef)gedrag op de leefbaarheid.
- Goede afspraken/duidelijk protocol m.b.t. goede samenwerking en communicatie tussen KO's onderling en tussen KO's en B&W, de raadsfracties en de ambtenaren.
- Verbetering van de directe communicatie en inspraakprocedures m.b.t. (voorgenomen) gemeentebestuur en raadsvoorstellen voor zaken aangaande de leefbaarheid in de ruimste zin van het woord en waarbij betrokkenheid van de KO's/inwoners wettelijke verplicht, logisch, voordeliger en/of (dringend) gewenst is.
- Meer werkgelegenheid voor middelbaar, hoger en universitair opgeleide (jonge) inwoners zodat jongeren in de kernen blijven of weer komen wonen.
- Promotie en voorlichting m.b.t. het nut en de voordelen van (zinnige) educatieve, sportieve, culturele en sociale vrije tijdsbesteding in groepsverband (verenigingen, clubs etc.) in de eigen kern en beter beleid voor stimulering van de deelname daaraan (woningbouw, werkgelegenheid, subsidiëring, verbinding tussen bewoners, het voorkomen van het doodbloeden van het gebruik van de dure accommodaties, minder gebruik van milieuvervuilende vervoersmiddelen).
- Promotie voor het gebruik van niet-milieuvervuilende vervoersmiddelen en stimulering voor het gebruik van fietsen door het plaatsen van (veel) meer fietsrekken bij accommodaties, horeca en winkelgebieden (minder CO2 uitstoot en minder fijnstof).
- Het wegnemen van barrières/onveilige situaties voor gebruikers van fietsen, looprekjes en scootmobielen, met name in en bij de accommodaties, winkel- en horecagebieden en in de zgn. buitengebieden.
- Vervuiling van natuur en milieu: meer voorlichting over de negatieve gevolgen voor mens, dier en natuur bv. via de gemeente, scholen en KO's en betere handhaving en mogelijkheden/pilots ontwikkelen en aanbieden om natuur en milieu te sparen (bv. milieubags voor fietsende scholieren om daar onderweg hun afval in te doen?).

De bewonerstafel in Reijmerstok

Open gespreksavonden in café A gen Ing over een actueel thema/probleem dat leeft in het dorp.

”Toen er onverhoopt een hele boomgaard werd weggekapt door een nieuwe eigenaar, ontstond er reuring in het dorp. We hebben meteen zo’n ‘bewonerstafel’ gehouden en iedereen geïnformeerd over regelgeving en groenbeheer in het dorp. Er waren meteen verschillende personen bereid een werkgroep ‘natuur en milieu’ te vormen.”

Felix Lacroix

Reijmerstok

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Bewonerstafels bij lokaal urgent onderwerp.
- Werkgroep verkeer.
- Werkgroep Natuur en Milieu.
- Kennisoverdracht inzake acties Biomassacentrale Wijlre.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Herinrichting sportcomplex loopt vast op proces, kennisgebrek en capaciteit. Maar oude functie is behouden en er wordt gebruik van gemaakt. Plannen liggen nu in de kast.
- HalloHeuvelland.nl is in Reijmerstok online met 2 dorpsverbinders.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Eigen functioneren: er is onvoldoende capaciteit en vooral ook kennis intern.
- Als er meer inzicht en begrip komt voor de achtergrond en handelswijze van de systeemwereld (gemeente, publiek geld, verantwoording, bedeesd) versus leefwereld (lokale dorpsideeën en samenwerking, snel, kort door de bocht) zal dit de samenwerking én resultaten ten goede komen.
- Je moet ook openstaan voor evaluatie en verbetering van je eigen manier van (samen)werken binnen het Kernoverleg. Dat is erg moeilijk voor velen.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Betrokken ambtenaar van de gemeente en de externe coördinator werken voortvarend en goed samen. Top. Houden zo.
- Weinig interesse van raadsleden. Erg afstandelijk. Het lokale raadslid alhier heeft nog geen enkele keer actief toenadering gezocht.

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Kennis vergroten over meerwaarde en werking van zelfsturing.
- Hoe worden wij een lerende zelfsturing-organisatie?
- Maak het lokaal praktischer door bijvoorbeeld een gebiedscoöperatie op te starten (voorbeeld Heerlen, Leo Crombach).
- Betrek landelijke kennis, www.DuurzaamDoor.nl
- Zet vooral in op het betrekken van jongeren bij burgerparticipatie.

Slenaken: Bloemkorvenproject

Meer dan 40 bloemkorven verfraaien het straatbeeld in de kern Slenaken en Heijenrath.

“Er zijn veel positieve reacties van inwoners en ook zijn er maar liefst 10 vrijwilligers actief bij onderhoud/water geven en het beheer van de bakken.”

Henk van Empel

Slenaken

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Werkgroep Mooi Slenaken.
- Dorpsbijeenkomsten.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Ondersteunen oprichting stichting Cultureel Slenaken (Kermis).
- Bloemkorvenproject.
- Oprichten Hoeskamer.
- Renovatie kapelkes Schilberg en Heijenrath.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- De betrokkenheid van de inwoners. Meer procesmatige ondersteuning voor het opzetten en versterken van draagvlak van zelfsturing bij inwoners (hier ondermaats).
- Het imago van de zelfsturing.
- De verjonging van het bestuur.
- Erkenning dat de zelfsturing zaken van de grond heeft getrokken.
- Duidelijkheid over kaders voor financiële ondersteuning voor zelfsturingsproces zelf en voor projecten.
- Geflopt: plan algehele/integrale verfraaiing kern Slenaken (DOP).
- Onbevredigende ervaringen met GVV/verkeersveiligheid.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Blijft een moeizaam en vaag proces.
- Per kern zou een duidelijk jaarplan moeten komen met de daarbij behorende financiële middelen.
- Bekendheid van de raad met wat speelt, is dubieus en gericht op politiek gewin. Er zijn te veel toevalligheden en onduidelijk is hoe de plannen van de zelfsturing in het reguliere werk van de gemeente ingeweven kunnen worden.
- In beperkte mate positieve ervaringen. Geldt (nog) niet of minder voor de ambtelijke contacten. Overwegend matige tot slechte ervaringen:
 - voortdurende onzekerheid over medewerking/ondersteuning;
 - vroegtijdig beroep mogen doen op ambtelijke ondersteuning bij burgerinitiatieven - ambtenaar komt naar de burger toe!

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Proces van versterking van draagvlak bij de inwoners voor het ontwikkelen van de zelfsturing: betere en bredere kaders voor financiële ondersteuning.
- Samen kijken naar mogelijkheden voor het werven van externe fondsen.
- Evaluatie zelfsturingsproces gezamenlijk oppakken met alle kernen samen met de raad, het college en de Regiegroep.

Bewegen voor ouderen in Wahlwiller

Eén keer per week bewegen zo'n 15 ouderen uit Wahlwiller onder leiding van een deskundige.

“Men komt de deur uit, ontmoet elkaar, er wordt over verteld in het dorp en van het een komt het ander, zoals de Hoeskamer.”

Fred Baenen

Wahlwiller

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Gezamenlijk promotiebord voor ondernemers/toeristen.
- DOP.
- Verkeersplan 2019 Wahlwiller.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Realisatie Bijenoase/hotel.
- Meer Bewegen voor ouderen.
- Hoeskamer van Wahlwiller.
- Jaarlijkse zwerfvuil opruimactie.
- De Wahlwillerdag/bindingsdag.
- Flyer/steun aan ondernemers in Corona-tijd.
- Behoud Postnl brievenbus.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Slechts een kleine en vaste groep inwoners doet aan activiteiten mee of is bereid iets mee te organiseren.
- Maar: Coronacrisis heeft ondernemers/burgers aangezet tot acties.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Die ervaringen zijn wisselend; natuurlijk gaat het voor de vragende partij nooit snel genoeg, doch over het algemeen loopt het normaal.
- Enkele punten blijven maar hangen, zoals de kwestie Carnavalsvereniging Wahlwiller en de parkeerplaats Wahlwiller.
- De verkeerslichten vorderen wel. Met de gemeente wordt informatie gedeeld, die goed is voor het overleg met de provincie.
- Verder doet de gemeente weinig met de nota's die wij gemaakt hebben, zoals het Dorpsontwikkelingsplan en het Verkeersplan Wahlwiller. Daar zit zoveel 'laaghangend fruit' in dat maar niet meegenomen wordt.

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Samenwerking met alle kernen is natuurlijk belangrijk; niet iedereen hoeft opnieuw het wiel uit te vinden.
- Maar ook samenwerking met één of enkele naburige kernen is belangrijk; te denken valt aan de gevaarlijke schoolroute voor de kinderen van de basisschool Witheim.

Hart van Wijlre

Plan voor meer centrumbeleving en ontmoeten in Wijlre.

“We hebben onze ideeën in een filmpje weergegeven met de inwoners gedeeld via social media-kanalen. Dat is goed gevallen. Een concreet masterplan voor de kern Wijlre is het uiteindelijke doel.”

Martin Creusen

Wijlre

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Oprichting Bewonersnetwerk/dorpsbijeenkomsten.
- Verbindingen met buurtverenigingen.
- Werkgroep Hart van Wijlre.
- Werkgroep Verkeer.
- Werkgroep Natuur en milieu.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- Visie op ontwikkeling dorpskern (videoproductie).
- Acties gericht op verbetering groen en milieu.
- HalloHeuvelland.nl is in Wijlre online met 3 dorpsverbinders.

Waar is winst te maken, wat kan beter?

- Verwachtingen van bewoners betreffende het Bewonersnetwerk zijn soms onduidelijk. Zo was er verwarring rondom de precieze rol van het Kernoverleg bij de Biomassacentrale-plannen. Dit dienen we beter te communiceren.
- In Wijlre wordt er op het gebied van zorg al veel georganiseerd door de Paus Franciscus-groep. Dit is ook de reden waarom we terughoudend zijn geweest in het ontplooiën van initiatieven zoals een Hoeskamer voor ouderen. In deze worstelen we nog met de rol van het Bewonersnetwerk vs deze bestaande structuren. Bundeling van de separate initiatieven is het uiteindelijke doel van het Bewonersnetwerk.
- Het belangrijkste manco van het werk van het Bewonersnetwerk in Wijlre is het ontbreken van concrete resultaten. Als voorbeeld: het GVVPP is een relatief abstract 'hoog-over' document dat te weinig aandacht schenkt aan de concrete lijst van verkeersknelpunten in Wijlre, verzameld eind 2018. Bij de bewoners is hierdoor te weinig voortgang zichtbaar. Ditzelfde geldt ook voor het Hart van Wijlre-plan en de Wijlre-West plannen. Het zal zaak zijn hier op korte termijn wel enige vooruitgang te kunnen boeken.
- Beter overzicht maken van activiteiten voor ouderen (in de toekomst communicatie mogelijk via HalloHeuvelland.nl).
- Evaluatieproces rondom buurtplatform HalloHeuvelland.nl volgt later.

Hoe ziet u de verhouding/communicatie tussen Kernoverleg en gemeente?

- Communicatie rondom biomassacentrale was onduidelijk. Bewonersnetwerk is wel betrokken geweest via werkgroep Hart van Wijlre. Duidelijke rolverdelingen en afspraken tussen gemeente en Bewonersnetwerken zijn belangrijk. Als voorbeeld: in een recente motie werd het energietransitie vraagstuk n.a.v. de biomassacentrale in Wijlre volledig neergelegd bij de burgers. Dit kan niet de bedoeling zijn. De gemeente blijft ook in deze de regiehouder. De gemeente maakt namelijk prestatieafspraken met bv. Woningcorporaties of met Heineken/Brand. Ook in relatie tot het Waterschap of Kasteel Wijlre/Elisabeth Strouven fonds blijft deze regierol belangrijk. Ook hier is de samenwerking van belang. Het 'delegeren' van moeilijk vraagstukken naar de burgers kan niet de oplossing zijn.

Wijlre

- Bewonersnetwerken zijn in eerste instantie niet betrokken geweest bij de evaluatie van zelfsturing.
- Bewonersnetwerk wordt niet altijd als eerste aanspreekpartner gezien (voorbeeld: Paus Franciscus-groep i.v.m. kopje koffie ouderen).

Welke prioriteiten/thema's/focuspunten zijn van belang voor de toekomst?

- Energietransitie, gezamenlijke aanpak vereist met alle kernen.
- Verkeer ('verkeersleefbaarheid') en bijbehorende GVVP en toekomstige ontwikkelingen qua toerisme. Onderhoud openbare ruimte 'grijs' (o.a. stoepen).
- Dorpsplatform HalloHeuvelland.nl, opstarten en in de markt zetten van het platform.
- Natuur: Maaibeleid, onderhoud openbare ruimte 'groen', Natuurplan conform GVVP. Contacten met waterschappen. Inzicht gewenst in Natura 2000 gebieden/toekomstvisie en plannen/roadmap?
- Zorg voor ouderen (o.a. huisvesting, ontmoetingsplekken).

Gezamenlijke Kernen: Verkeersleefbaarheid op de agenda krijgen.

De bewonersadviesgroep Verkeer is samengesteld uit betrokken inwoners uit verschillende kernen. Zij hebben een visie ontwikkeld die vooral aandacht vraagt voor de verkeersleefbaarheid.

“Wij adviseren over wat bewoners belangrijk vinden. Mobiliteit houden en verkeersoverlast terugdringen is een ingewikkeld probleem, maar niet onoplosbaar. We gaan ervanuit dat met de juiste inzet van middelen dat ook moet gaan lukken en dus inwoners dat gaan merken.”

Paul Merk

Gezamenlijke Kernen

Gezamenlijke Kernen: HalloHeuvelland.nl is het digitale dorpsplein van Gulpen-Wittem.

Weten wat er speelt in je eigen dorp en contact kunnen leggen met dorpsgenoten. Dat kan voortaan elke inwoner met HalloHeuvelland.nl. Voor organisaties - waaronder de Kernoverleggen - is het een ideaal instrument om in contact te treden met de inwoners, de agenda te vullen of berichten te plaatsen. Dorpsverbinders zorgen ervoor dat steeds meer inwoners hiervan ook daadwerkelijk gebruik gaan maken.

“Dat mensen hun verhalen kunnen delen en met elkaar in contact kunnen komen is een belangrijke verworvenheid die in de dorpen voor verbinding kan zorgen. Maar zelfs ook tussen de dorpen meer begrip en verbinding tot stand gaat brengen.”

Jacq Theunissen

Gezamenlijke Kernen

Resultaten - highlights - zelfsturing periode 2018/2020

Procesresultaten zelfsturing

- Dorpsverbinders opgeleid en zij werken samen in een team.
- Bewonersadviesgroep GVVP (verkeer).
- GK-overleg/vertegenwoordiging in Regiegroep Zelfsturing.
- 2 bijeenkomsten per jaar.

Productresultaten: gemeenschapsontwikkeling/leefbaarheid

- HalloHeuvelland.nl is online.
- Visie op verkeer en vervoer/inbreng in GVVP.
- Huis-aan-huis: actie flyer Corona/steun aan lokale ondernemers.
- Magazine Kernactief verscheen in januari en juli 2019.

An illustration of various people walking on a white background. Some are walking alone, while others are in small groups. They are wearing different colored clothing, and their shadows are cast on the ground.

Gulpen-Wittem heeft in elke dorpskern een bewonersoverleg dat actief is voor de leefbaarheid en de gemeenschapsontwikkeling in het eigen dorp. Halverwege 2018 zijn met de gemeente beleidsuitgangspunten vastgesteld: spelregels om zelfsturing en participatie vorm te kunnen geven.

In deze notitie constateren de kernoverleggen dat er vooruitgang is geboekt. Er zijn veel resultaten bereikt. Maar er zijn ook nog zaken die beter kunnen. We zijn op de goede weg. Laten we dit gemeenschappelijk maken: Communicare! Dé centrale boodschap van de Gezamenlijke Kernoverleggen.

*We zijn op de goede weg.
Laten we dit gemeenschappelijk maken:
Communicare!*

